ў нумары:

ЛЮДЗІ ГРАМАДЫ

РАДЫКАЛІЗМ БЕЛАРУСКАЙ ВЁСКІ

НОВАЯ МАЛАНКА

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 43 (504) | ГОД X | 24 КАСТРЫЧНІКА 1965 года | ЦАНА 60 гр.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

АДРАСАТ ЖЫВЕ Ў ВЁСЦЫ

Перад намі новая пяцігодка ў культуры, перад намі новы культурна - асветны год, перад намі новыя гарызонты культуры. Які?

Мы папрасілі **намесніка старшыні Прэзідыум Ваяводскай рады нарадовай у Беластоку мгр ЛЮДВІКА АХОЦКАГА** адказаць нам на пытанні звязаныя з гэтымі справамі.

— Беласточчына мае ўласную спецыфіку. Ці мадэль беласточкай культуры залежыць ад яе?

— Ці можна гаварыць пра мадэль культуры адарваны ад агульнага мадэлю ваяводства? Выдаецца, што не. У нашым ваяводстве 68% насельніцтва жыве ў вёсцы, 63% утрымоўваецца з гаспадаркі. Нашыя культурныя патрэбы трэба бачыць у аспекце вясковых людзей. Паколькі ў нас многа вясковага насельніцтва яшчэ не ахоплена культурнай дзейнасцю, адносіны прадстаўляюцца як 1:5, таму і пашырэнне сеткі культурных пунктаў на вёсцы і ўздым на вышэйшы ўзровень існуючых з'яўляецца адным з галоўных напрамкаў нашай дзейнасці на 66—70 гады. Такую праграму зараз апрацоўваем.

— Значыць, шырокае наступленне на вёску?

— Такое наступленне з'яўляецца ў нас неабходнасцю. У нашым ваяводстве толькі 10.7% салэцкіх вёсак ахоплена культурнай дзейнасцю, калі, для параўнання, у краіне 27%. Паўтараю — галоўны адрасат у нашай працы — вёска. Таму і формы працы ўсіх культурных пунктаў павінны ўлічваць вясковага жыхара, таму служаць і конкурс «Вёска бліжэй тэатра», шырокая папулярызацыя сельскагаспадарчых часопісаў, выстаўкі ў «Днях фальклору», шырокія кантакты з народнымі вясковымі майстрамі.

— Вы тут адказваеце на маё наступнае пытанне, якое я хацела паставіць — роля вёскі ў стварэнні культурных цэннасцей.

— Культурную экспансію вёскі мы дацэньваем, улічваем і паказваем вёску з яе культурай. Працуюць вядомыя народныя калектывы: «Курпе зялёнэ», «Сувальшчына» ці беларуская «Лявоніха». Іх роля не падлягае дыскусіі.

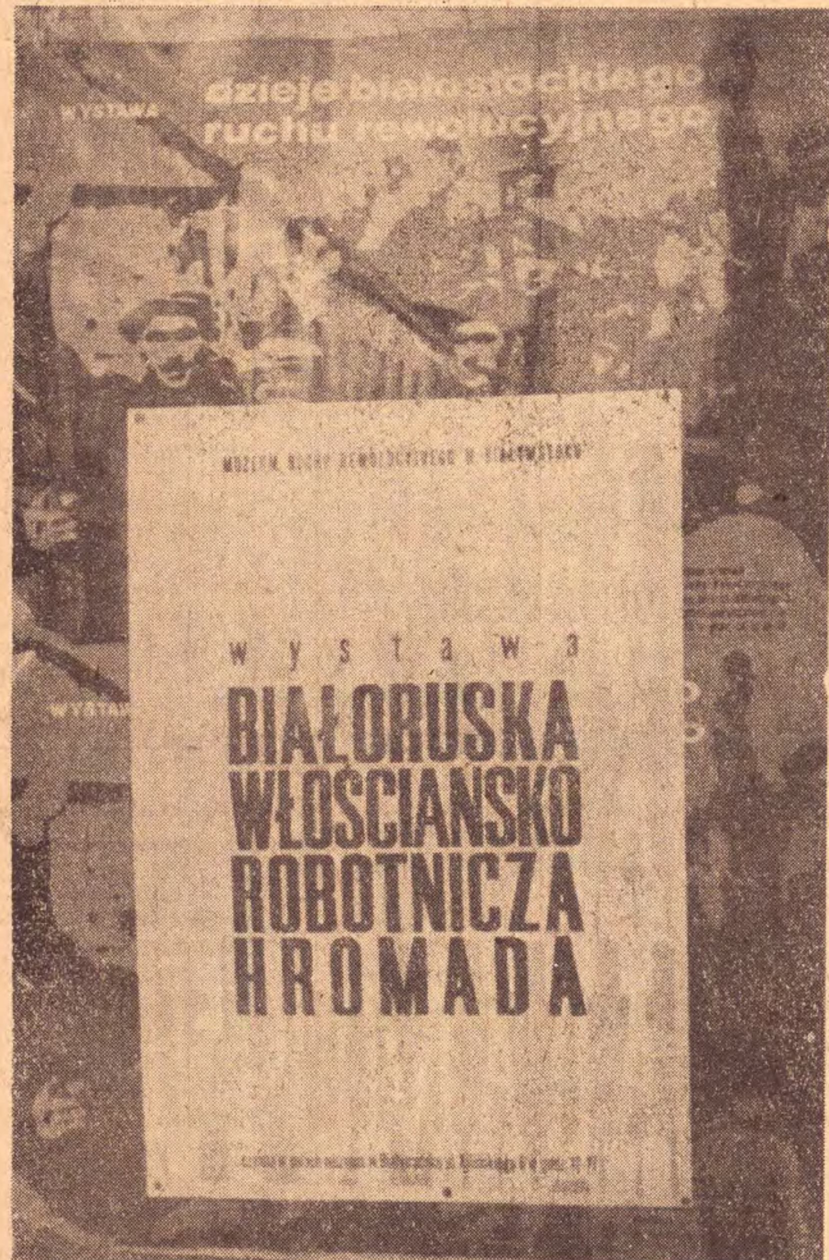
— Горад, аднак, астаецца праменюючым цэнтрам культуры.

— Ці можна сказаць, што горад праменюе. Праменяванне ёсць узаемнае. І вёска ўносіць пэўныя акцэнты ў культуру горада. Нельга дзяліць культуры на вясковую і гарадскую.

(Працяг на стар. 5)

— У нашым ваяводстве толькі 10.7% салэцкіх вёсак ахоплена культурнай дзейнасцю...

Афіш выстаўкі «Беларуская сялянска - работніцкая Грамада». Прыпамінаем: выстаўка адкрыта ў Музеі рэвалюцыйнага руху ў Беластоку. Дзейнічаць тут будзе да канца кастрычніка г.г.

ГРАМАДА НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

БАРЫС НІКІЦЮК

Беласточчына ў міжваенных граніцах з'яўляецца тэрыторыяй вельмі дыферэнцыраванай гаспадарча і грамадска. Штопраўда была яна залічана ў цэнтральныя ваяводствы. Але так зусім не выглядала. У 1924—1925 гадах зарысаваліся моцныя грамадскія, аграрныя і нацыянальныя канфлікты. Знайшло гэта выяўленне ў масавых забастоўках, дэманстрацыях, выступленнях сялянскіх рабочых і сялян, а таксама ў партызанскім руху. Ініцыятарамі і арганізатарамі класавых выступленняў былі перад усім члены Камуністычнай партыі Польшчы і Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі.

Камуністы былі таксама арганізатарамі гурткоў Незалежнай сялянскай партыі, а пазней Беларускай сялянска-работніцкай Грамады.

Асабліва вялікае развіццё грамадаўскіх арганізацый адзначаецца ў другой палове 1926 года. У гэтым жа годзе сфарміраваліся Павятовыя камітэты Грамады ў Беластоку, Саколцы, Бельску Падляшскім, Гродне і Ваўкавыску.

У Гродзенскім павеце Грамада налічвала 10 тысяч членаў, якія належалі да 220 гурткоў. На яе чале стаялі: **Вінцук Шушкевіч, Мікалай Якімовіч, Надзея Самчук, Юзэф Баліцкі, Юзэф Клімовіч, Піліп Кізевіч і Надзея Ламашкевіч.**

На другім месцы ў лікавых адносінах знаходзілася ваўкавыская арганізацыя Грамады. Налічвала яна 5 тысяч членаў, аб'яднаных у 107 гуртках. У склад Павятовага камітэта ўваходзілі: **Віктар Грудзінскі, Васіль Шкодзіч** і **Сцяпан Шчыглінскі.**

У Бельскім павеце дзейнічала каля 3-х тысяч членаў і 90 гурткоў Грамады.

Асабліва вялікай актыўнасцю выдзяляліся гурткі ў Белавежы з **Сяргеем Пісарэвічам, Аляксандрам Вашкевічам** і **Вольгай Габец** на чале.

У гміне Орля таксама былі разбудаваныя гурткі Грамады. У самай Орлі налічвалі яны звыш 100 членаў. Адным з яе арганізатараў быў **Карп Куптэль.** А ў раёне Кляшчэляў выдзяляліся дзеячы: **Ян Младзяноўскі** і **Якуб Базылюк.**

Акрамя таго шмат гурткоў існавала ў гмінах: Масеўскай, Нараўскай, Нараўкаўскай, Ласінскай, Мілейчыцкай, Сямяціцкай і інш.

У Гайнаўцы, у рабочым пасёлку, працай гэтай арганізацыі кіраваў Гарадскі камітэт. Старшынёю яго быў **Рыгор Волчык.**

Беластоцкі павет меў каля 2700 членаў і 60 гурткоў згуртаваных у раёнах Міхалова, Гарадка, Харошчы, Валілах, Борках, Юшкавага Груда. Працаю Павятовага камітэта Грамады ў Беластоку кіравалі: **Аляксандр Грэсь, Васіль Казлоўскі** і **Мікалай Пятэльскі.**

(Працяг на стар. 4)

НАШ ЭКЗАМЕН

Пачаўся новы сезон у культурнай дзейнасці. У працы нашага Таварыства ён асабліва важны. Набліжаемся ж да V з'езда БГКТ, які адначасова падвядзе вынікі дзесяцігадовай працы беларускай арганізацыі. З'езд адбудзецца ў лютым, як і першы арганізацыйны з'езд. Часу засталося не так ужо і многа, калі ўлічыць, што да гэтай знамянальнай у нашым грамадскім жыцці даты і павінны прыйсці мы з адпавядаючымі ёй дасягненнямі. Справам з'езда, у асноўным, і прысвячаецца пленум ГП БГКТ, які склікана на 24 кастрычніка г.г.

Другім, не менш важным, экзаменам нашай працы гэтага перыяду з'яўляюцца мерапрыемствы звязаныя з адзначэннем 40-ой гадавіны стварэння Грамады. Папулярызацыі слаўнай дзейнасці нашага вялікага папярэдніка будзе прысвечана спецыяльная папулярна - навуковая сесія, якая адбудзецца ў Беластоку 27 кастрычніка г.г. Матэрыялы гэтай сесіі павінны паслужыць дапаможнікам дзеячам БГКТ у прапагандысцкай працы сярод насельніцтва. Гэтай мэце прысвячаецца таксама сённяшні нумар «Нівы». Нумар прысвячаецца дзейнасці Грамады на Беласточчыне. На папулярызацыі гэтых традыцый нам усім асабліва залежыць, бо лічым, што выхаваўчая роля гісторыі найлепш выконвае свае функцыі, калі яна звязана з гісторыяй роднай зямлі. На жаль, аб дзейнасці Грамады на Беласточчыне мала ведаем. Гэтыя веды, амаль выключна, здабываем ад саміх удзельнікаў грамадаўскага руху. Гэта вельмі важныя крыніцы, але далёка не дастатковыя. Вельмі мала засталося дакументаў. Гэты стан і адлюстроўвае наш спецыяльны нумар. Трэба ўсё зрабіць, каб, выкарыстоўваючы спрыяльную нагоду — святкаванне Грамады, сабраць якнайпаўнейшую гісторыю Грамады на Беласточчыне. Такое заданне ставім сабе, такое заданне, думаем, паставіць таксама перад сабой кожны наш актывіст, які неабыякава ставіцца да гісторыі і традыцыі роднай зямлі. Гэта будзе важны экзамен нашай грамадскай спеласці.

Міхась Забэйда-Суміцкі сярод вучняў беларускага ліцэя ў Бельску. Фота А. Карпюк

ПЕРШЫ КАНЦЭРТ
Міхася Забэйды-Суміцкага

Мы ўжо паведамлялі чытачоў, што на запрашэнне ГП БГКТ на Беласточчыну прыехаў з Прагі таленавіты спявак Міхась Забэйда - Суміцкі.

Першы канцэрт спевака выпаў на Міхалова. Зала мясцовага дома культуры была запоўнена да апошняга месца. Трэба заўважыць, што большасць слухачоў складалі людзі старэйшыя, якія мо' прыпамінаюць Забэйду з міжваеннага перыяду, і члены нашага таварыства з суседніх вёсак. Кароткая хвіліна чакання (перад канцэртам сакратар ГП Ул. Юзвюк запазнае прысутных з творчым жыццём вялікага беларускага песняра) і на сцэне паяўляецца стройны, хоць ўжо немалады спявак са сваім акампаніятарам — чэхам Здэнекам Кожына. Яны супольна канцэртавалі ўжо ў многіх краінах.

Міхась Забэйда выбраў сабе даволі цяжкую форму канцэртавання — ён сам вядзе канцэрт, сам пераказвае змест песень чэшскіх, нямецкіх, італьянскіх, на роднай яму мове расказвае аб прыгожасці старых беларускіх песень, выконвае з дасканалым акцэнтам польскія, рускія, украінскія песні. Ужо першыя рамансы захапляюць слухачоў, але найбольшыя авацыі выклікаюць жартоўныя песні «Хлопец пашаньку пахае», «Мацюсь», «Ляска, божэ ляска» і іншыя. Мастак дасканала ўмее авалодаць залай, прыстасавацца да яе ўзроўню і вымогаў, утрымоўваць дзве гадзіны ў напружанасці не толькі старэйшых, але і падросткаў. Гаворыць: «Няпраўда, што моладзь не любіць старых беларускіх песень, трэба яе толькі зацікавіць ёю». І на гэта, між іншым, таксама спявак звяртае вялікую ўвагу. Ён проста змушае любіць гэтыя песні.

На заканчэнне канцэрта вучаніцы Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Міхалове прыпаднеслі Міхасю Забэйдзе кветкі, падзякавалі за выступленне і пажадалі далейшых творчых поспехаў, а спявак як падзяку выканаў яшчэ некалькі песень.

Пасля канцэрта адбылася сустрэча з членамі Праўлення аддзела БГКТ у Міхалове. Прайшла яна ў вельмі цёплай абстаноўцы. (ую)

25 кастрычніка г.г. у Кінатэатры прафсаюзаў у Беластоку адбудзецца

КАНЦЭРТ МІХАСЯ ЗАБЭЙДЫ-СУМІЦКАГА

Канцэрт пачнецца ў 19.30. Білеты можна купіць у ГП БГКТ (Варшаўская 11) і ў рэдакцыі «Ніва» (Веслоўскага 1). Цана білетаў 15 і 10 зл.

З БССР

ШАНАВАЦЬ ПРЫРОДУ

Нядаўна адбылося пасяджэнне Вярхоўнага Савета Беларусі, на якім разглядаліся, між іншым, справы аховы прыроды і ліквідацыі — браканьерства, самавольных або недарэчлівых вырубак лесу, пажараў, забруджвання вады і паветра рознымі бесклапотнымі прадпрыемствамі.

БРЭСТ — СЛАЎНЫ ГОРАД

У брэсцкай цытадэлі над Бугам адбыўся Усесаюзны злёт пераможцаў паходу моладзі па мясцінах баявой славы савецкага народа.

Гэта крэпасць летам 1941 года доўга баранілася і блакавала значныя нямецкія сілы на Мінскім напрамку.

РОДАМ З БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ

Беларуская культура адзначае 200-годдзе з дня нараджэння аўтара несмяротных паланезаў — м. ін. «Развітанне з радзімай» — вялікага кампазітара Міхала Клеафаса Агінскага. Сваю маладосць правёў Агінскі ў Слоніме пры двары свайго дзядзькі — Вялікага літоўскага гетмана.

КАМУНІСТЫ З БЕЛЬГІІ

Мінск наведала дэлегацыя камуністычнай моладзі Бельгіі.

АРШАНСКІ «ЛЯНОК»

«Лянок» — так будзе называцца створаны пры аршанскім Палацы культуры ільнянога камбіната ансамбль песні і танца. Ансамбль складаецца з ткачых, швачак, інжынераў.

Гэта цікавы прыклад для беластоцкага фастаўскага баваўнянага камбіната, дзе працуюць тысячы ткачых — дзяўчат са звонкімі галасамі.

«КАХАНАЯ»

Так называецца новы беларускі фільм рэжысёра Рышарда Віктарава. Гэта гісторыя першага кахання, расказаная тонка і паэтычна.

На здымку: новая марка тэлевізараў Мінскага радыёзавода. (СЯ)

Жыцця БГКТ

КАНФЕРЭНЦЫЯ НАСТАЎНІКАЎ У МІЛЕЙЧЫЦАХ

3.X.65 г. у пачатковай школе ў Мілейчыцах адбылася канферэнцыя ўсіх настаўнікаў і кіраўнікоў з дзесяці пачатковых школ Сямяціцкага павета, дзе навучаецца беларуская мова як прадмет.

Галоўнай мэтай канферэнцыі былі два пункты: 1) педагагічныя аспекты навучання беларускай мовы ў пачатковай школе, 2) супрацоўніцтва БГКТ са школай. Аб педагагічных аспектах навучання беларускай мовы з дакладам выступіў журналіст «Нівы» Уладзімір Паўлючук. Аб супрацоўніцтве БГКТ са школай з дакладам выступіў старшыня пр. аддз. БГКТ — кіраўнік пачатковай школы ў Вілінаве — Анатоль Мартыновіч.

На базе гэтых дакладаў вывязалася даволі цікавая дыскусія.

Кіраўнік пачатковай школы ў Семіхочах Тадэвуш Вавжыняк гаварыў аб цяжкасцях у навучанні беларускай мовы, што некаторыя бацькі з беларускага асяроддзя з увагі на сваю несвядомасць не дацэньваюць прыгожасці і патрэбы навучання сваіх дзяцей роднай мовы, абыякава адносяцца да яе навучання. А калі, напрыклад, ёсць апрацавана п'еса на беларускай мове, тады гэтыя самыя бацькі вельмі ахвотна аглядаюць сваіх самародных мастакоў на сцэне, разам з імі перажываюць, хвалююцца, узнагароджваючы іх бурнымі воплескамі. Далей Т. Вавжыняк гаварыў аб неабходнасці арганізавання курсаў адукацыйных для настаўнікаў беларускай мовы. Для таго, каб навучаць беларускую мову ў школе, трэба яе ведаць, а ў нашым тэрэне ёсць такія факты, што асветныя ўлады даручаюць весці беларускую мову настаўнікам, якія не маюць педагагічнай падрыхтоўкі да навучання беларускай мовы. Аб гэтым пастуляваў таксама кіраўнік пачатковай школы з Зубачоў Анатоль Ярацэвіч. Пятро Зубрыцкі з Волькі Нурэцкай і Вера Клеменя з Клюкавіч гаварылі аб падручніках для пачатковых школ. Яны апрацаваныя недастаткова да патрэб і магчымасцей пераказвання ведаў для дзяцей, якія пачынаюць толькі што запазнавацца з літаратурнай беларускай мовай. Напрыклад, чытанкі для III-га класа апрацаваныя так, што іх змест з'яўляецца незразумелым не толькі для

(Працяг на стар. 7)

КНІЖКІ ДЛЯ ДОМА КУЛЬТУРЫ ІМЯ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА Ў ГАРАДКУ

Падарунак **Стэфана Зенюка** з Беластока:

С. Майхровіч — «Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя»; «Гісторыя БССР» том I і II.

Успаміны 26

Так дачакаўся я Каляд. Два святочныя дні. На «работу» не гоняць, сядзім у зале. На бетоне. Кожны ля свайго месца на нарах. Хадзіць па камеры забаронена. Плашчы, зложаныя ў «костачку», ляжаць на калідорах. Да іх нельга дакрануцца нават рукой. Усе трасуцца ад холаду. Жалезная печка, што стаіць у кутку залы, не дае ніякага цяпла. Каб хаця крыху разагрэцца, тулімся плячыма адзін да другога.

Вечарам у зале з'яўляецца ахраннік. Зрываемся на смірна. Паліцай прыліпае вачыма да нашых твараў. Раптам падскочыў да аднаго ўкраінца.

— Гэта што?! — закрычаў, злапаўшы за шаль, якім арыштаваны акрунуў сабе шыю. Паводле бярозаўскага закона, шаль павінен ляжаць разам з усімі іншымі рэчамі на калідоры. Паліцай ірвануў за шаль, вязень хіснуўся і міжволі дакрануўся паліцэйскай рукі.

— Што, супраціўляешся?! — закрычаў ахраннік і нагайка засвісцела ў паветры. Украінец бяссільна апусціў рукі і ўцягнуўшы галаву ў плечы пакорна стаяў перад катам. Паліцэйскі швырнуў шаль на нары і акінуўшы нас злосным позіркам пайшоў сваёй дарогай.

На другі дзень зараз пасля ранішняй пераклічкі ўсіх вязняў сабралі ў сталовай. Гэтага яшчэ не было. З'явіўся інспектар Грэфнер.

— Карны рапарт! — заявіў камендант арыштанцкага гмаху шпадоўнік Маркоўскі. — Усе смірна!

Інспектар Грэфнер выклікаў да сябе няшчаснага ўкраінца.

— Гэты вось арыштаваны, — пачаў сваю прамову наш бярозаўскі цар і бог, — сілай супрацівіўся паліцэйскаму. Гэта яўны бунт! А за спробу бунта паліцэйскі павінен быў яго застрэліць на месцы! Ён гэтага не зрабіў. Будзе пакараны арыштам! Зразумелі, паліцэйскі? — інспектар назваў прозвішча ахранніка.

— Ёсць, пане інспектар, — паліцэйскі выцягнуўся па смірна, — зразумеў!

— Забраць яго! — загадаў пан Грэфнер сваім падкамандным і зноў звярнуўся да нас:

— Тут як у войску. Адзін за ўсіх, а ўсе за аднаго. Арыштаванаму, — звярнуўся да ўкраінца, — сем дзён суровага карцыра. Усе іншыя тыдзень часу будуць вучыцца тутэйшага закону, каб ведалі, што за спробу бунту — куля ў лоб! — інспектар павёў вачыма па тварах вязняў выцягнутых на смірна, як бы правяраў,

якое ўражанне выклікалі яго словы. Картуз-бярозаўскія вязні навучыліся аднак затойваць свае ўнутраныя пачуцці пад абыякавым выглядам. У нікога нават адзін мускул не ўздрыгнуўся, хаця ведалі мы, што абазначае прыгавор інспектара. Кожнага з нас, як толькі з'яўляўся ў картуз-бярозаўскім лагеры, вучылі тутэйшаму статуту, вучылі метадам: палкай да галавы. Цяпер будзе гэта самае.

— Пане шпадоўнік! — звярнуўся інспектар Грэфнер да каменданта Маркоўскага, а той выцягнуўся на смірна. — Забраць гэтае быдла!

— Ёсць, пане камендант! — засалютаваў шпадоўнік Маркоўскі і, звярнуўшыся да нас, загадаў:

— На карную гімнастыку вакол гмаху бягом — марш!

1. Казармы паліцыі. 2. Гмах вязняў. 3. Сажалка, якую выкапалі вязні. 4. Калодзеж з манежам. 5. Лазня. 6. Дом каменданта. 7. Галоўная дарога лагера, якую брукавалі арыштаваныя. 8. Карцыр. 9. Тут найчасцей працавалі вязні. 10. Спецыяльная агароджа з калючага дроту. 11. Кулямётныя вышкі. 12. Вонкавая агароджа лагера: плот і калючы дрот. 13. Карцыр у нутры будынка арыштантаў (быў заложаны на пачатку існавання лагера). КК. Старыя царскія казармы.

Сакратар Ваяводскага камітэта ПАРП Вітальд Мікульскі перад табліцай, якая ілюструе брацкія адносіны КПП да беларускага рэвалюцыйнага руху.

Выстаўка, як мы ўжо інфармавалі, мела шырокае грамадскае прадстаўніцтва. Злева направа: член Прэзідыума ГП БГКТ Лідзія Бялецкая, дырэктар Ваяводскай бібліятэкі Уладзіслаў Малеўскі і дырэктар Ваяводскай педагагічнай бібліятэкі Ян Радзюкевіч.

Самуіл Малько — член сакратарыята ЦК КПЗБ. Быў цесна звязаны з Грамадой. Цяпер генерал Войска Польскага.

НА ВЫСТАЎЦЫ „ГРАМАДА"

У верасні мы змяшчалі справаздачу з адкрыцця выстаўкі «Беларуская сялянска-работніцкая Грамада», якую наладжана ў залах Музея рэвалюцыйнага руху ў Беластоку. Сёння змяшчаем фотарэпартаж Уладзіміра Паўлючука з гэтай урачыстасці. У здымках (робленых нажыва) наш фотарэпарцёр паказвае гэту важную падзею ў нашым грамадскім жыцці.

Юзэф Кавальскі. У гады Грамады — вядомы дзеяч КПЗБ, цяпер — намеснік дырэктара Інстытута гісторыі партыі пры ЦК ПАРП.

Жывыя сведкі гісторыі. Злева направа: Рудальф Гелер (сядзеў у турме разам з Тарашкевічам), капэзэтбовец Астрынскі, Шыман Шварц (ад ЦК КПЗБ займаўся Грамадой). Усе беластачане. Першы і трэці жывуць у Варшаве.

Сярод старшага пакалення дагэтуль бытуюць сатыра і гумар баявога органа Грамады — сатырычнага часопіса «Маланкі». Прыемна пазнаёміцца з рэдакцыйным калектывам «Маланкі» (верхні здымак на планшы).

* ★ ★

Стукат драўляных башмакоў разрывае сценкі гмаху. Скончылася бясчыннае святкаванне Каляд. Гонімся навокал сядзібы. Снег амаль па калена. Паліцэйскія каманды ляцяць, бы стрэлы.

— Лажыся!

— Паўзці! Хутчэй! Хутчэй!

— Качы крок! Жабіны крок!

Усе думкі згушчаюцца вакол аднаго жадання: вытрымаць! Неяк вытрымаць! Не паддацца стоме! Не ўпасці!

Таварыш перада мною валіцца, я на яго. Пякучы боль паліцэйскай палкі падрывае мяне на ногі. Але таварыш застаецца. Ахраннік адцягвае яго крыху набок і малоціць бы мяшок пяску. Рытмічна падскаквае безуладнае ўжо цела.

За другім паваротам бачу, што вакол няшчаснага вязня чырвоным колерам зафарбоўваецца снег.

Перапынку няма. Колькі часу ўжо бегаю вакол гэтага гмаху? Гадзіну? Дзве?

На снезе застаецца штораз больш безуладных цел. Паліцаі помсцяцца. Самі ўжо ледзь дыхаюць, але старанна, нават з надвыжкай, выконваюць загад свайго каменданта.

І так аж да абеду.

За кацялкамі да сваіх залаў нямногія могуць узабрацца па лесвіцы на першы паверх. І зараз вядомы свісток: у сталовую! Повар не паспеў яшчэ выдаць усім страву, а ўжо наступны свісток: смірна, канец абеду!

З гарачай стравай у руках застываем на смірна. Нельга нават варухнуць галавой. Зноў свісток: мыць кацялкі!

Зараз пасля абеду зноў пачынаецца гэтая забойчая «фізкультурная зарадка». Вучымся картуз-бярозаўскага закону. Аж да вечара. На другі дзень запаўняецца карцыр. Адпраўляюць туды на сем дзён гэтых таварышаў, якія не змаглі да канца вытрымаць учарашняй «гімнастыкі». Камендант прышыў ім абвінавачанне: непаслухмянасць у выкананні паліцэйскіх загадаў. Сярод іх і я.

РАДЫКАЛІЗМ БЕЛАРУСКАЙ ВЁСКІ

«Беларусь лічыць можна таямнічай скарбніцай, скалой у сваіх адбітках прадстаўляючай дапатопны свет, або цудоўным церамам са спячай стагоддзямі каралеўнай».

Так пісаў у 1912 годзе ў польскім часопісе «Ziemia» вядомы этнограф Міхал Федароўскі. Падобныя выказванні можна знайсці амаль ва ўсіх даследчыкаў быту і думак беларускага народа, асабліва ў дарэвалюцыйныя часы. Беларусы сапраўды больш чым іншыя народы захавалі старыя яшчэ язычаскія вераванні і забабоны, захавалі ў значнай ступені стары, яшчэ дахрысціянскі светапогляд. Для этнографаў, якія даследваюць жыццё беларускай вёскі, яе думкі і погляды, прадстаўляліся ў пачатку XX стагоддзя сапраўды як каралеўна, якая знаходзілася ў адвечным сне.

Пішам аб гэтым, каб тым выразней паказаць другі бок рэчаіснасці даваеннай беларускай вёскі, яе радыкалізм. Прывядзем некалькі лікаў характарызуючых размах рэвалюцыйнай свядомасці беларускіх сялян, а ў прыватнасці сялян сённяшняй Беласточчыны.

1) Колькасць членаў КПП, КПЗБ і КПЗУ у 1928 годзе — каля 7000—8000 асоб[1])

2) колькасць членаў КПЗБ у 1927 г.

— каля 3500 асоб[2])

3) колькасць членаў КПЗБ у Беластоцкім ваяводстве ў 1932 годзе

— каля 1465 асоб[3])

4) Колькасць членаў КПЗБ у Бельскім павеце ў 1932 годзе

— каля 600 асоб[4]).

Трэба сказаць, што гэтых 600 членаў КПЗБ, якія санацыйная дэфензіва далічылася ў Бельскім павеце, гэта амаль выключна беларускія сяляне. А да КПЗБ, як ведаем, не належалася дзеля фармальнасці. Прыналежнасць — абазначала адчаяную барацьбу за прынятыя ідэалы.

Асобны раздзел прадстаўляе сабою Грамада, арганізацыя, якая, як гаворыць Аляксандра Бэргман, «фактычна на працягу аднаго года не толькі вырасла на магутную амаль 100000-ю арганізацыю, але пераўтварылася ў масавы рух, які пацягнуў за сабою ўвесь беларускі народ на тэрыторыі Польшчы»[5]). Грамада была самай масавай сялянскай арганізацыяй ва ўсёй тагачаснай Еўропе.

Такім чынам маем два полюсы беларускай сялянскай свядомасці: з аднаго боку не сустракаемая ў Еўропе першабытнасць думак і поглядаў запісаная этнографамі, з другога — найбольш рэвалюцыйны радыкалізм.

Асабліва здзіўляючым з'яўляецца тое, што гэты пераход, як мы тут акрэслілі, з аднаго полюса сялянскай свядомасці на другі, гэтае раптоўнае прабуджэнне беларускага сялянства адбылося на працягу не даўжэй чым дзесятка гадоў.

На жаль, гэты працэс, яго прычыны і механізмы не знайшлі яшчэ ў навуковай літаратуры належнага высвятлення. З даступных у краіне публікацый аб Грамадзе найбольш цікавай з'яўляецца праца Аляксандры Бэргман друкаваная ў гістарычным часопісе «Z Pola Walki», а потым у «Навуковым зборніку». У артыкуле гэтым Аляксандра Бэргман падае даволі падрабязны аналіз працэсу ўзнікнення Грамады.

Артыкул дазваляе зразумець эканамічныя і палітычныя прычыны радыкалізацыі беларускай вёскі. Аднак ні гэты артыкул, ні іншыя не паясняюць хаця б такога факту: чаму працэс раптоўнага прабуджэння рэвалюцыйнай свядомасці ў мінімальнай толькі ступені датычыў вёсак з каталіцкім насельніцтвам, хаця, як вядома, многім сялянам каталіцкага веравызнання жылося зу-

(Працяг на стар. 6)

(працяг са стар. 1)

І ўрэшце ў Сакольскім павеце ў 30 гуртках было аб'яднаных каля 1000 членаў. Грамадаўская арганізацыя дзейнічала, між іншым, у Лазніску, Вярхлессі, Лазнях, Борках, Талькоўшчыне, Астраўку Новым, Паўднёвым і Паўночным, Гуранах, Зубках, Свіслачанах, Баброўніку, Клімантоўпах, Рудках, Ласінянах, Крушынянах, Азяранах Малых, Сакалдзе, Крынках, Піражках, Сукавічах, Гаркавічах, Саколцы і Стрэльчыках.

У склад Павятовага камітэта, між іншым, уваходзілі: **Мірон Альшэўскі, Аляксандр Зданюк, Павел Беламызы, Адам Харляп і Аляксандр Пірута.** Асаблівую ролю ў гэтым павеце адыгрываў пасол у сейм — **Павел Валошын**, які быў адначасова членам Цэнтральнага Камітэта Грамады, яго рады і сакратарыята.

Большую колькасць членаў Грамады складалі сяляне, пераважна малазямельныя і серадзякі. Але ў яе радах былі таксама рабочыя, прадстаўнікі інтэлігенцыі. Побач з беларусамі належалі палякі, яўрэі, літоўцы і рускія. Часта ў Грамаду запісваліся цэлыя вёскі.

БСРГ цесна супрацоўнічала з НСП. Выяўленнем гэтага садзейнічання былі абрады Акруговай канферэнцыі КПЗБ з удзелам дзеячаў НСП і Грамады. Засядала яна 28 лістапада 1926 года ў Беластоку. Абмеркаваны на ёй галоўныя праблемы палітычнай працы ў сельскіх асяроддзях Беласточчыны. А ў лютым 1927 г. у канферэнцыі НСП удзельнічалі прадстаўнікі Грамады.

Грамада кіравала беларускай культурна - асветнаю дзейнасцю. Пад яе кіраўніцтвам знаходзілася Таварыства беларускай школы. Развівалася яна ў час узросту БСРГ. У Беластоку, Гродне і іншых паветах знаходзіліся акруговыя аддзелы ТБШ.

БСРГ вялікае значэнне прыпісвала арганізаваным павятовым з'ездам. У 1926 годзе адбылося 6 з'ездаў у Беластоку, Гродне, Ваўкавыску, Бельску Падляшскім, Старым Беразове і Саколцы. За кожным разам былі яны атакаваны баявымі дружынамі і паліцыяй. Асабліва да вострых сутыкненняў дайшло ў Старым Беразове, дзе паліцыя пабіла паслоў П. Валошына і П. Мятлу, а таксама каля 100 дэлегатаў.

У шматлікіх гарадах, пасёлках і вёсках праводзіліся пасольскія мітынгі, на якіх паслы Грамады абмяркоўвалі актуальную палітычную сітуацыю ў краіне, высоўвалі рэвалюцыйныя лозунгі, мабілізавалі сялян і рабочых да барацьбы з эксплуатацыяй і нацыянальным прыгнётам.

Грамада ўдзельнічала ва ўсіх палітычных акцыях, якія праводзілі КПП і КПЗБ.

Побач з палітычнай дзейнасцю выступала яна таксама з частковымі патрабаваннямі, асабліва ў тым, каб зменшыць падатковы і шарваркоўы цяжар.

Радыкальная арганізацыя сталася вельмі небяспечнай для тагачаснага санацыйнага ўрада. І таму вырашыў ён яе ліквідаваць. Іменна ў студзені 1927 года маюць месца арышты паслоў Грамады.

У гэтым часе паліцыя зрабіла шмат масавых арыштаў у 20 паветах Заходняй Беларусі.

Грамада на Беласточчыне

Арыштавана звыш 1000 дзеячаў Грамады. Метады арыштаў і вобыскаў былі своеасаблівымі для санацыі: неспадзяванае нашэсце, выломліванне дзвярэй, арышты ўсіх прысутных у памяшканні — усё гэта было спалучана з нахабнаю пыхаю паліцыі.

З афіцыяльнага паведамлення Польскага Тэлеграфнага Агенцтва вынікала, што на тэрыторыі сучаснай Беласточчыны акцыя дала наступныя вынікі: у трох паветах, гэта значыць Беластоцкім, Бельскім і Сакольскім, зроблена 278 вобыскаў і 66 арыштаў.

Між іншым былі зняволеныя ў Беластоцкім павеце — старшыня Павятовага камітэта Грамады **Аляксандр Грэсь**, сакратар **Васіль Казлоўскі**, старшыня КГ і Беларускага Інстытута гаспадаркі і культуры ў Беластоку — **Мікалай Пятэльскі**, дзеячы ТБШ — **Уладзімір Раманьчук, Мікалай Астроўскі, Рыгор Івановіч, Канстанцін Дамброўскі, Юзэф Кісель** і **Міхась Федарук.**

У Сакольскім павеце арыштавана старшыню КП — **Мірона Альшэўскага, Аляксандра Зданюка, Аляксандра Харлапа, Паўла Беламызага** і **Аляксандра Піруту**, а ў Бельскім — **Рыгора Волчыка, Уладзіміра Герэся, Пятра Назарука** з Крывой, **Пятра Мураўскага, Яна Трафімюка, Данеля Шашко, Піліпа Вярбіцкага, Сцяпана Куптэля, Канстанціна Паўлючука, Рыгора Яноўскага** і **Антопа Сахарчука, Сяргея Пісарэвіча, Паўла Шпаковіча, Антона Шпаковіча, Паўла Валкавыцкага** з Белавежы, **Рыгора Дзенісюка, Кучка** з Махнатага, а таксама шмат іншых.

У Беластоцкім ваяводстве было арыштавана некалькі сотен дзеячаў і членаў БСРГ. Прытым трэба падкрэсліць важны момант. А менавіта, у час гэтых масавых арыштаў КПЗБ наогул не пацярпела страт. Сталася гэта дзякуючы таму, што ў кіруючыя ўлады Грамады высунула яна многа беспартыйнага актыву.

Афіцыяльна Грамада была аб'яўлена па-за законам у сакавіку 1927 года. Адначасова арыштавана шмат яе членаў.

Учынкі буржуазіі людзі працы цэлай Польшчы прынялі з агромным абурэннем, якое выказалі ў аграмадных пратэстацыйных забастоўках. Між іншым, забастовачную акцыю праклamавалі рабочыя дрэваапрацоўчай прамысловасці Гайнаўкі і Белавежы, тэкстыльшчыкі, гарбары, пекары і шаўцы Беластока. Мелі месца дэманстрацыі ў Касове на Слонімшчыне, Мінску, Вільні, Гродне. У абароне Грамады выступілі таксама і польскія рабочыя. Пратэстацыйныя масоўкі супраць аб'яўлення Грамады па-за законам адбыліся ў Германіі, Чэхаславакіі, Аўстрыі, Францыі, Канадзе, Бразіліі і іншых краінах.

У паведамленні Міжнароднага сакратарыята да барацьбы аб амністыю палітычным вязням указвалася, што «Цэнтральны Міжнародны сакратарыят атрымоўвае ў далейшым подпісы беластоцкіх сялян пад пратэстамі супраць арыштавання паслоў і нахабным атакам паліцыі на Грамаду».

Грамада адыграла важную ролю ў рэвалюцыйным сялянскім руху ў нашым ваяводстве. Да сялянскіх мас несла яна праўду пра буржуазна-памешчыцкую Польшчу, выкрывала крывадушнасць палітыкі тагачаснага ўрада і паказвала сапраўдны рэвалюцыйны шлях паляпшэння становішча людзей працы.

БСРГ выхавала сотні ахвярных дзеячаў, якія ў міжваенны перыяд змагаліся ў радах КПП, КПЗБ і ў прагрэсіўных арганізацыях. Яе прагрэсіўныя традыцыі прадаўжала ТБШ, «Змаганне» і іншыя прагрэсіўныя арганізацыі. У дні гітлераўскай акупацыі многія з іх сталіся арганізатарамі руху супраціўлення на Беласточчыне, а ў першыя дні свабоды — ініцыятарамі тварэння гурткоў ППР і мясцовых органаў народнай улады.

Сёння былыя грамадаўцы з'яўляюцца пераважна актыўнымі дзеячамі ПАРП.

БАРЫС НІКІЦЮК

ЛЮДЗІ ГРА

Рыгор Волчык

Расказвае Анастасія Янчук. Была яна жонкаю Рыгора Волчыка, дзеяча Грамады, у хаце якога схаваліся паслы Грамады пасля пагрому ў Стараберазове. У гэты ж дзень вечарам пераапранутая ў цывільную вопратку санацыйная паліцыя напала на дом Рыгора Волчыка і зрабіла страшэнны пагром і пабіла гаспадара і ўсю сям'ю з малымі дзяцьмі ўключна.

У час нямецкай акупацыі Рыгор Волчык супрацоўнічаў з партызанамі, за што быў замардаваны фашыстамі ў Белавежы.

Анастасія Янчук расказвае:

— Уся сям'я майго першага мужа, Рыгора Волчыка, была рэвалюцыйная і ўсім ім прыйшлося загінуць. Двух братоў Рыгора Волчыка загінула на вайне, трэці памёр пасля вяртання з гітлераўскага лагера. Застаўся адзін старэнькі бацька, якога я, нявестка, мусіла гадаваць да смерці.

— Пасля разгрому Грамады ўся наша сям'я перажыла сапраўднае пекла. Можа аб гэтым сведчыць хаця б такі факт, што за 13 месяцаў, калі муж сядзеў у турме, я была аж 28 разоў на допытах у пракурора. А пераходзіць гэтыя допыты было нялёгка.

Дом Рыгора Волчыка, у якім схаваліся паслы Грамады пасля пагрому ў Старaберазове.

Анастасія Янчук.

Сяргей Пісарэвіч

— Брат мой, Сяргей Пісарэвіч, — расказвае Анна Бурнос, сялянка з Белавежы, — у рэвалюцыйную дзейнасць уключыўся зараз жа пасля вяртання з Савецкага Саюза ў 1924 годзе. З узнікненнем Грамады Сяргей усе свае сілы прысвячае дзейнасці ў гэтай арганізацыі. Пасля яе разгрому санацыйны суд асуджае брата на 6 гадоў турэмнага зняволення. Прасядзеўшы ў турме тры з паловаю гады, брат мой выходзіць на волю, катаванні аднак санацыйнай паліцыі зрабілі сваё. Сяргей страціў здароўе. Пасля некалькіх месяцаў па загаду партыі Сяргей нелегальна перабіраецца за мяжу ў Савецкі Саюз. Савецкія лекары стараліся ратаваць здароўе рэвалюцыянера. Намаганні іх засталіся аднак безрэзультатнымі і Сяргей Пісарэвіч памёр 13 красавіка 1932 года ў мясцовасці Сухум у санаторыі імя Леніна.

— З прыходам гітлераўцаў сям'ю нашу спаткала яшчэ адно няшчасце: у 1941 годзе немцы арыштоўваюць нашага бацьку, Аляксандра Пісарэвіча, і 2 жніўня гэтага ж года расстрэльваюць разам з 83 іншымі сябрамі.

Анна Бурнос.

Піліп Кізевіч

Нарадзіўся ў 1898 годзе ў вёсцы Стральцы, Гродзенскага павета. Будучы маладым юнаком сустракаецца з рэвалюцыйным рухам у час Вялікай кастрычніцкай рэвалюцыі. Пасля вяртання з т.зв. «бежанства» на радзіму, прымае ўдзел у рэвалюцыйным руху на Гродзеншчыне. З паўстаннем Грамады ўключаецца ў яе рады, працуючы ў ролі скарбніка павятовага праўлення ў Гродне. Пасля разгрому Грамады Піліп Кізевіч стаецца скарбнікам павятовай управы Таварыства беларускай школы ў Гродне. Адначасова ад 1927 года вядзе ў Гродне беларускую кнігарню, якая была яўкай дзеячаў КПЗБ.

У час фашысцкай акупацыі Піліп Кізевіч, як працаўнік вадаправодаў, вядзе разведку для партызанскага падполля. Пасля вызвалення працуе на розных адказных пасадах з'яўляючыся адначасова членам экзекутывы Гарадскога камітэта ППР, а потым ПАРП. У час арганізавання беларускага школьніцтва на Беласточчыне, сябра Кізевіч з'яўляецца кіраўніком Меншаснага рэферата Куратарыі Беластоцкай школьнай акругі, а ад 1954 года працуе на пасадзе дырэктара Гарадскога прадпрыемства вадаправодаў і каналізацыі, з'яўляючыся адначасова актыўным дзеячам Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

Янка Грэсь

Нарадзіўся Янка Грэсь у 1907 годзе ў вёсцы Пясчанікі, Беластоцкага павета. Янка Грэсь меў 5 братоў і ўсе яны прымалі ўдзел у рэвалюцыйнай барацьбе. Старэйшыя браты замаладу ўцягнулі Янку ў рэвалюцыйную дзейнасць. У 1924 годзе ён стаецца членам камсамольскай арганізацыі, а ў 1925 годзе ўжо членам КПЗБ. Малады Янка Грэсь прымаў удзел у адным са з'ездаў Грамады, які адбываўся ў Беластоку і які быў разагнаны агентамі паліцыі.

Калі ў 1932 годзе санацыйная паліцыя арыштавала сакратара мясцовай ячэйкі КПЗБ — Аляксандра Грэся, Янка Грэсь арганізуе групу самаабароны ў складзе 5 камуністаў, якая ў збройным сутыкненні з паліцыяй адбівае сакратара партарганізацыі. Пасля таго Аляксандр Грэсь быў перакінуты ў

ЗОРКА

ДАДАТАК «НІВЫ» ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ
№ 43 (404) 24 кастрычніка 1965 г.

АНЮТКА-ЦЫРУЛЬНІК

Гэта было яшчэ ў садзіку.

Усе малявалі. Барыску дастаўся жоўты аловак. Ён намаляваў сонейка. Потым казаў, што гэта пра яго склалі песню «Солнечны круг, небо вокруг».

Але гэта няпраўда. Таму што блакітнага алоўка, каб намаляваць неба, тады ў яго не было.

На Барыскавым малюнку неба не было. Ад жоўтага кружка на ўсю старонку ішлі жоўтыя лініі - прамені.

Анютка паглядзела на яго малюнак і сказала:

— Я з твайго малюнка магу месяц зрабіць.

— Як гэта? — здзівіўся Барыска.

— У сонца прамені, як косы. А калі іх абстрыгчы коратка-коратка будзе месяц.

Тады Барыска засмяяўся і сказаў:

— Ты, Анютка, будзеш цырульнікам...

ІЛЬЯ ШАХРАЙ

Арол і Варона

РЭБУС

Вясною Лявон гуляе —
Урокі вучыць не жадае.
— Даволі навукі! Даволі!
Вясной я заўжды на футболе
Для гэтага трэба разгон, —
Гаворыць сур'ёзна Лявон
І выгляд з тае прычыны
Бывае ў Лявона Арліны.
Ды толькі на ўроку ля карты
Яго накідаюць жарты
І выгляд тады ў Лявона
Мокрай Вароны.

А★Д★Г★А★Д★А★Н★К★А

МІХАСЬКАВЫ КАЦЯНЯТЫ

Убачыць Міхаська дзе-небудзь кінутае кацяня, возьме і прынясе дадому. Заўсёды выхоўваецца ў яго некалькі кацянятаў, а колькі іменна, ён не любіў гаварыць, каб над ім не смяяліся. Часам, запытаюцца ў яго:

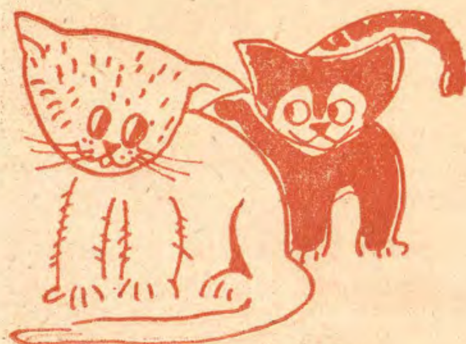
— Колькі ў цябе цяпер кацянят?

— Няцмат, — гаворыць ён. — Тры чвэрці іх ліку, ды яшчэ тры чвэрці аднаго кацяняці.

Сябры думалі, што ён так сабе жартуе. А Міхасёк сапраўды задаваў ім задачу, якую зусім няцяжка рашыць. Паспрабуйце!

М. СКРЫПКА

Адрас рэдакцыі: Białystok, ul. Wesołowskiego 1 „Zorka"   BZGraf. — 64

У паўднёва-заходнім кутку Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі па рацэ Шпрэ жыве невялікі славянскі народ — лужыцкія сербы, іх усяго 150 тысяч. Стагоддзямі прыгнятаўся гэты народ нямецкімі феадаламі, юнкерамі і капіталістамі. Толькі пасля разгрому фашызму і ўстанаўлення народна - дэмакратычнага ладу на Ўсходняй частцы Германіі пачалося адраджэнне нацыянальнага жыцця лужыцкіх сербаў. Цяпер сербалужыцкія дзеці навучаюцца на сваёй роднай мове, для іх выдаюцца кнігі і часопісы.

Друкуем тут апавяданне з сербалужыцкага дзіцячага часопіса «Плам'е» у перакладзе Алеся Траяноўскага.

Курт Балцар

Моніка хоча дамоў

— Ну, Моніка, — што сёння новага ў школе было? — пытаецца пан Зымка ў сваёй дачкі.

Моніка моўчкі паклала сваю сумку і, панурыўшы галаву, села за стол насупраць бацькі. Мэбля ў хаце была простая, ды і сама хата мела даволі ўбогі выгляд. Два ложкі, хісткі стол, некалькі крэслаў. Пры сцяне старая шафа і лаўка. Дзяўчынка маўчала, і бацька зноў запытаў:

— Ты мне так і не адказала? Ну, у школе ты можаш не гаварыць, што думаеш, а дома ж — іншая справа.

Моніка хутка ўскінула галаву:

— Ах, нічога асаблівага. Тое, чаму цяпер навучаюць, мы дома ўжо даўно ведалі.

Бацька адразу спахмурнеў і крыху няўпэўненым голасам запярэчыў дачцы:

— Але ж, Моніка, мы не дома, а тут. Колькі разоў я павінен табе гаварыць?

— Дома, дома, — ледзь не плачучы, паўтарыла Моніка. — Татачка, ты ж сам добра ведаеш, як я сумую па нашых Ваерацах.

Бацька хацеў было зноў запярэчыць, але дачка не дала сябе перабіць:

— Прашу цябе, татачка, дай мне сказаць усё. Параўнай толькі сам, што мы там мелі, а што тут — у Дзюсельдорфе. Маці таксама гаворыць, што ты тут хоць якой-небудзь прыстойнай работы яшчэ не змог знайсці! Калі б маці ў чужых людзей не прыслужвала і сёе-тое не зарабляла, то нам зусім кепска было б.

Гэтыя словы Монікі кранулі бацьку. Зымка ніжэй апусціў галаву, а Моніка ўсё таварыла:

— Вось сёння наш настаўнік гісторыі гаварыў, што трэба «остзону» сілай «вызваляць», камунізм там дашчэнту выкараніць. Татка, я так шмат у Ваерацах навучылася разумець, што ведаю — гэта азначае новую вайну. А што мне пасля на пытанне настаўніка адказаць?.. Прашу цябе, татачка, пагавары з мамай, каб нам як дамоў вярнуцца...

Бацька маўчаў, потым пагладзіў Моніку па галаве.

— Пагуляй крыху, толькі спачатку зрабі школьныя заданні, а мы яшчэ з мамай пагутарым...

Радасцю засвяціліся вочы Монікі.

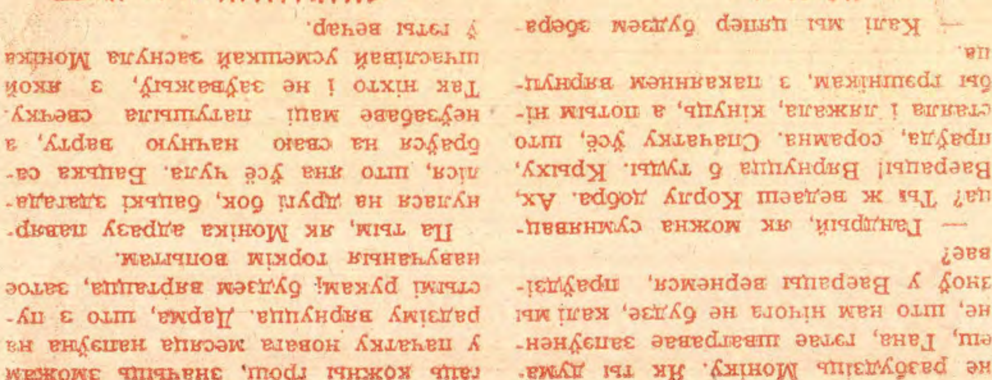
— Але, татка, не забудзься, што ты мне зараз казаў.

*

Зымка падыйшоў да шафы, узяў пісьмо, сеў за стол.

— Ты ж чытаў яго ўжо. Ці, можа, не збіраешся сёння на сваю начную варту? — запыталася Зымкава.

— Калі ласка, гавары цішэй, каб не разбудзіць Моніку. Як ты думаеш, Гана, гэтае шваграве запэўненне, што нам нічога не будзе, калі мы зноў у Ваерацы вернемся, праўдзівае?

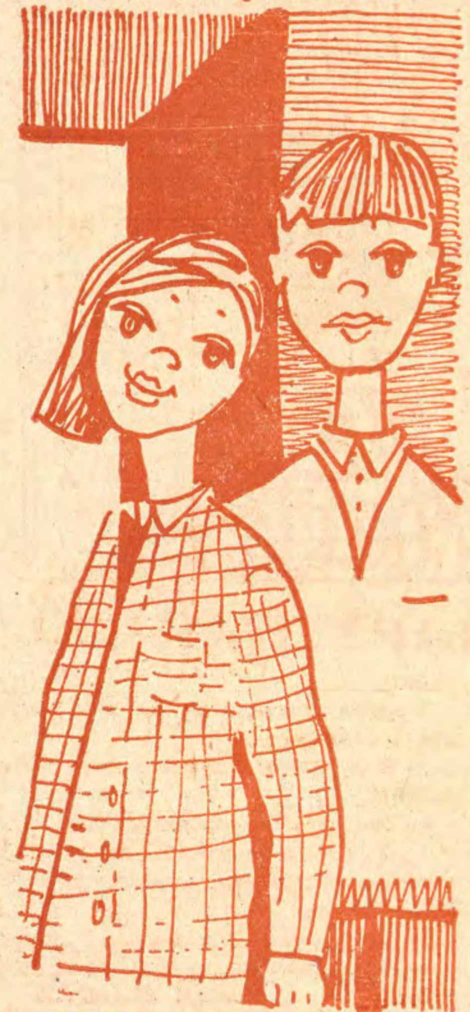
— Гандрый, як можна сумнявацца? Ты ж ведаеш Корлу добра. Ах, Ваерацы! Вярнуцца б туды. Крыху, праўда, сорамна. Спачатку ўсё, што стаяла і ляжала, кінуць, а потым нібы грэшнікам, з пакаяннем вярнуцца.

— Калі мы цяпер будзем зберагаць кожны грош, значыць зможам у пачатку новага месяца напэўна на радзіму вярнуцца. Дарма, што з пустымі рукамі будзем вяртацца, затое навучаныя горкім вопытам.

Па тым, як Моніка адразу павярнулася на другі бок, бацькі здагадаліся, што яна ўсё чула. Бацька сабраўся на сваю начную варту, а неўзабаве маці патушыла свечку. Так ніхто і не заўважыў, з якой шчаслівай усмешкай заснула Моніка ў гэты вечар.

ХІТРАЯ МАМА

— Мама, — сказаў Валодзя, — побач са мной сядзіць дзяўчынка Лена. Яна вельмі добра піша палачкі.

— Цудоўна, — сказала мама. — Было б яшчэ лепш, каб і ты добра пісаў палачкі.

— Мама, — сказаў Валодзя на другі дзень, — у Лены найчысцейшыя сшыткі.

— Добра, — сказала мама. — Гэта вельмі, вельмі добра — утрымліваць сшыткі чыстымі.

Прайшло яшчэ некалькі дзён.

— Мама, — сумна паведаміў Валодзя, — Ленінай бабулі моцна галава баліць.

— Вельмі шкада, — сказала, засмуціўшыся мама. — Кожнаму хвораму чалавеку трэба спачуваць.

— Мама, — задумліва сказаў Валодзя, — у Лены ў косах блакітныя стужкі.

— Ну і што! — адказала мама. — Блакітнае, ружовае, далікатна-зялёнае вельмі пасуе першакласніцам.

На наступны дзень, калі Валодзя прыйшоў са школы, дзверы адчыніла мама.

Валодзя быў не адзін.

— Праходзьце, дзеці, — сказала яна. — Дзень добры, Леначка. Распранайся. Валодзя, чаго ж ты стаіш? Памажы.

Валодзя засароміўся. Ён адвёў маму на бок і спытаў голасным шэптам:

— Мама, а адкуль ты ведаеш, што гэту дзяўчынку завуць Лена?

Б. АКІМАВА

АРТІСТЫ ТАЛЕНТ

Выступае аркестр «Райка»

У Венгрыі жыве 190 тысяч цыганоў. Гэты народ выйшаў з Індыі і ў XV — XVI стагоддзях рассеяўся па ўсёй Еўропе.

Цыганы надзвычай музыкальныя людзі.

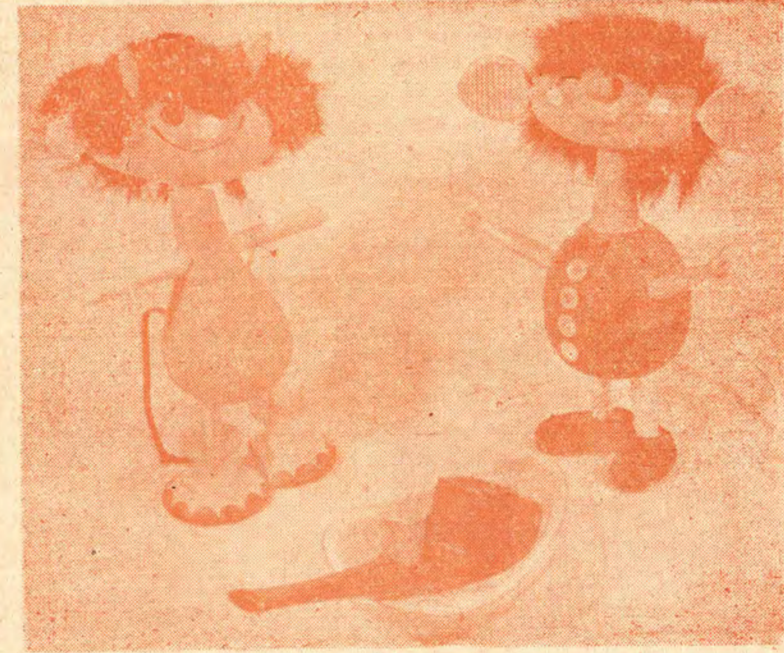
Райка — так называюць цыганскіх хлопчыкаў. Таму музычны ансамбль маленькіх цыганоў і атрымаў такое імя. Музыкам гэтага не зусім звычайнага ансамбля па дванаццаць-чатырнаццаць год, а адна дзяўчынка — першая скрыпка — прыйшла ў аркестр, калі ёй было дзесяць год

Мінула восем год, як быў створаны нанава музычны ансамбль «Райка». Калісьці «Райка» складаўся ў большасці з непісьменных, але таленавітых дзяцей. Ён існаваў за кошт таго, што ўдавалася зарабіць у рэстаранах. Сучасны музычны ансамбль стаў сапраўднай школай маладога пакалення цыганоў-музыкаў. Выхаванцаў тут не толькі вучаць іграць, але даюць ім агульную адукацыю. Вучні жывуць у інтэрнаце, у залежнасці ад поспехаў у вучобе атрымліваюць стыпендыю.

«Райка» складаецца з трох аркестраў, у кожным з іх па 40 выканаўцаў. Асноўны склад ансамбля пабываў ужо на гастролях у шматлікіх гарадах Еўропы, другі аркестр едзе ў турнэ сёлета, у трэцім вучацца пачынаючыя.

Пірошка Семеш

ЗРАБІ САМ

Для самых маленькіх

НАША ФЛАТЫЛІЯ

МЫ ФЛАТЫЛІЮ СВАЮ
ПАДАРЫЛІ РУЧАЮ.

ВЕТРАЗІ НАДЗЬМУЛІСЯ,
МАЧТЫ ЗДРЫГАНУЛІСЯ.

І РУЧАЙ ПАНЁС У МОРА
НАШЫ ГРОЗНЫЯ ЛІНКОРЫ.

Уладзімір Грышкевіч

Паглыбляй свае веды

Гэтую жывёліну вы можаце ўбачыць у заапарку.

1. Птушка-насарог
2. Сервал
3. Паўднёваамерыканскі тапір
4. Вялікая панда (бамбукавы мядзведзь).
5. Птушка — сакратар.
6. Сланавая чарапаха.

Таямнічы памідор

Батанікі ламалі сабе галаву: што гэта за дзіўны памідор?! Сапраўды, гэты гатунак памідораў меў зусім незвычайныя ўласцівасці. Яго насенне мела такую цвёрдую скарлупку, што ніякім спосабам не можна было змусіць іх прарастаць. Насенне і мачылі, і падагравалі, і халадзілі, і мачылі ў хімічных прэпаратах, але яно не прарастала. Толькі ў адным месцы на свеце раслі і размнажаліся гэтыя незвычайныя памідоры — на Галапагоскіх астравах (у Ціхім акіяне, 900 км на захад ад Паўднёвай Амерыкі). Толькі прыпадак дапамог выясніць гэтую загадку прыроды. У каліфарнійскі універсітэт неяк прывезлі дзве чарапахі з тых астравоў. Аднойчы іх накармілі насеннем гэтых памідораў. Прайшоўшы праз страўнік чарапах, насенне адразу прарасло.

М А Д Ы

Савецкі Саюз, на камуністаў аднак у аколіцы пасыпаліся з боку паліцыі арышты і катаванні. Між іншым былі арыштаваны ўсе ўдзельнікі ўзброенай акцыі. У выніку катаванняў адзін з іх — Кастусь Завадскі страціў жыццё. Ніхто аднак не прызнаўся і не выдаў сяброў, і паліцыя не змагла выявіць удзельнікаў гэтай акцыі.

Пасля вызвалення Янка Грэсь працуе ў розных грамадскіх і палітычных арганізацыях, а ад 1963 года знаходзіцца на пенсіі. За рэвалюцыйную дзейнасць і ахвярную працу быў узнагароджаны Срэбраным Крыжам Заслугі, а потым Крыжам Афіцэрскім Ордэна Адраджэння Польшчы. Ад моманту паўстання Беларускага грамадска-культурнага таварыства з'яўляецца членам Рэвізійнай камісіі Галоўнага праўлення БГКТ.

Якуб Базылюк

Нарадзіўся Якуб Базылюк у 1899 годзе ў вёсцы Залешаны (зараз Гайнаўскі павет). Усё жыццё Якуба Базылюка — гэта шлях безупыннай рэвалюцыйнай дзейнасці. Яшчэ ў 1919 годзе, знаходзячыся на тэрыторыі Савецкай Расіі, Базылюк уступае ў камсамол. Пасля вяртання ў 1922 годзе на радзіму дзейнічае ў Беларускай рэвалюцыйнай арганізацыі, а потым у т.зв. Тэрарыстычнай арганізацыі «Мухі», якая была арганізацыяй беларускіх партызан, якія выступалі ўзброена супраць буржуазнай польскай улады.

Ад моманту ўзнікнення Грамады Якуб Базылюк з'яўляецца актыўным яе дзеячам на тэрыторыі Бельшчыны. У 1926 годзе стаецца паўнапраўным членам КПЗБ. У 1932 годзе Базылюк уваходзіць у склад раённага камітэта КПЗБ у Кляшчэлях, а ў 1935 годзе стаецца яго сакратаром.

Арышт перарывае рэвалюцыйную дзейнасць Якуба Базылюка. Санацыйны суд дае прыгавор: 4 гады турэмнага зняволення. Пасля выхаду з турмы ў 1937 годзе Базылюк уключаецца ў арганізаванне народнага фронту на Бельшчыне. Пасля вызвалення прымае актыўны ўдзел у станаўленні народнай улады. Ад мая 1945 года працуе на пасадзе старшыні павятовага праўлення «Самапомацы хлопскай» у Бельску, з'яўляючыся адначасова членам экзекутывы Павятовага камітэта ППР. Ад 1949 года сябра Базылюк працаваў дырэктарам ПОМ-у ў Нарве, а ад 1955 г. — кіраўніком Павятовага праўлення сельскай гаспадаркі ў Бельску Падляшскім.

У 1958 годзе Якуб Базылюк перайшоў на пенсію, прымае аднак надалей актыўны ўдзел у грамадскім і палітычным жыцці. У Базылюка і зараз аж 10 рознага роду грамадскіх «функцый». Ён, між іншым, з'яўляецца членам Гарадскога і Павятовага камітэтаў партыі, старшынёю ТППР, членам Праўлення аддзела БГКТ і інш.

Рыгор Яноўскі

Рыгор Яноўскі — селянін з вёскі Стараберазова. нарадзіўся ў гэтай жа вёсцы ў 1898 г. Пасля кастрычніцкай рэвалюцыі ўступае ў рады Чырвонай Арміі і прымае ўдзел у баях супроць Дзянікіна. Вярнуўшыся ў родную вёску ўключаецца ў нарастаючы на Заходняй Беларусі рэвалюцыйны рух.

У час дзейнасці Грамады Рыгор Яноўскі быў солтысам вёскі, а адначасова старшынёю гуртка Грамады ў Стараберазове. Прымаў актыўны ўдзел у стараберазоўскім з'ездзе Грамады і ў абароне беларускіх паслоў ад банды санацыйнай паліцыі. Пасля разгрому Грамады правадзіў рэвалюцыйную дзейнасць у радах КПЗБ.

У час гітлераўскай акупацыі Рыгор Яноўскі ўзначальваў антыфашысцкі камітэт у Стараберазове, за што трапіў у фашысцкі канцэнтрацыйны лагер у Гройс Розен. Пасля вызвалення лагера Савецкай Арміяй вярнуўся ў родную вёску, дзе працуе на гаспадарцы да сённяшняга дня. Прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці вёскі, з'яўляецца членам Польскай аб'яднанай рабочай партыі.

Васіль Дзун

Васіль Дзун родам з вёскі Шымкі, Беластоцкага павета. Калі ў пачатку 1926 года ў Шымках узнікае гурток Грамады, 16-гадовы Васіль Дзун стаецца яго старшынёю. Пасля ліквідацыі Грамады сябра Дзун прадаўжае сваю дзейнасць у радах Таварыства беларускай школы. На акруговым з'ездзе ТБШ у Свіслачы, які адбыўся ў 1929 годзе, Васіль Дзун быў выбраны ў рэвізійную камісію Акруговага камітэта гэтай арганізацыі. У гэтым жа годзе прымае ён удзел у канферэнцыі Заходняй Беларусі і Літвы па падрыхтоўцы да міжнароднага сялянскага кангрэсу, якая адбылася ў клубе «Змаганне» ў Вільні. За рэвалюцыйную дзейнасць у 1930 годзе санацыйная паліцыя арыштоўвае Васіля Дзуна і праз нейкі час трымае ў турме.

Васіль Дзун з'яўляецца адным з найбольш актыўных дзеячаў Беларускага грамадска - культурнага таварыства, членам праўлення аддзела БГКТ у Гайнаўцы. У ахвярнай грамадскай працы ён утрымлівае пастаянны кантакт з найбліжэйшымі адзінкамі нашай арганізацыі — гурткамі, спяшае ім з дапамогаю і парадаю. У знак прызнання яго заслуг Рада Дзяржавы пастановаю ад 30 ліпеня 1965 года ўзнагародзіла Васіля Дзуна Крыжам Кавалерскім Ордэна Адраджэння Польшчы.

Члены гуртка Грамады з Шымкаў. Злева направа: Васіль Дзун (старшыня), Юрка Раецкі і Аляксандр Раецкі (замардаваны гітлераўцамі).

Тэкст і здымкі Уладзіміра Паўлючука.

(Працяг са стар. 1)

Элементы сплятаюцца. Праўда, што ў гарадах ёсць прафесіянальныя цэнтры культуры: сімфанічны аркестр, тэатр. Яны адыгрываюць аграмаднае значэнне ў масавай культуры. З рацыі сваёй прафесіі маюць абавязак прадстаўляць нам культурныя дасягненні ўсяго чалавецтва.

— Беласточчына зрабіла 100-мілёвы крок у чытальніцтве. На фоне іншых форм масавага пераказу культуры кніжка вырасла на галоўную. Ці гэта добра?

— Як найбольш! Масавае чытальніцтва — з'ява вельмі карысная. Не трэба тут баяцца канкурэнцыі радыё ці тэлебачання. Яны не адбяруць прыемнасці, якую дае кніжка. Чытач заўсёды будзе шукаць павароту да яе. Нашы дасягненні ў распаўсюджванні кніжкі сапраўды вялікія. Яны вымяраюцца хоць бы дасягненнямі ў продажу. Трэба ў далейшым старацца ўмела прадстаўляць вартасную кнігу чытачу. Гэтаму служаць конкурсы, спатканні з аўтарамі. У нас адбылася нядаўна ўрачыстасць заканчэння конкурсу «Пяро і ружжо», у якім ваяводства заняло першае месца. Кніжка мае важны асветны аспект. Найхутчэй і найлепш узнімае інтэлектуальны ўзровень, і таму не можам адступаць ад развіцця чытальніцтва.

— Можна сказаць, кніжка сталася ў нас найбольш пэўнай і найважнейшай дарогай у культуру.

— Запішыце гэтыя словы.

— Штораз большае значэнне ў культурнай дзейнасці прыдаем павету...

— Хочам ажывіць культурную працу шляхам падкрэслення павагі павета ў кіраванні ёю. У паветах павінны аджыць каардынацыйныя камісіі. Рады нарадовыя адмініструюць бібліятэкі, музеі, дамы культуры, але культурнай дзейнасцю займаюцца ўсе: прафсаюзы, грамадскія арганізацыі, нацыянальныя таварыствы, у нас — беларускае, літоўскае, украінскае, пажарная каманда. Такая розная дзейнасць патрабуе каардынацыі. Бываюць выпадкі, што аўтарства гурткоў прыпісваецца каму іншаму. Не справа ў тым, каб спрачацца, але каб быў эфект.

— А грамадскія рады?

— У камісіі культуры асветы і здароўя ГРН працуюць настаўнікі, бібліятэкары, дзеячы маладзёжных арганізацый. Ад іх залежыць, як справы культуры паставяць у сябе.

Адрасат жыве ў вёсцы

— Пэўная рэарганізацыя ПДК-аў дае дадатковыя шанцы вёсцы.

— Значнае пашырэнне парад — гэта неабходная дапамога для аматарскага руху. Розныя тэхнічныя прылады, апарача тэлевізараў, праектары, магнітафоны, розныя плёнкі таксама гэтаму будуць служыць. Іх можна будзе пазычаць, каб такім чынам задаволіць самыя шырокія кругі.

— Вы ўспомнілі вышэй аб прафсаюзах і іх ролі. А на вёсцы?

— На вёсцы моцна лічыцца адзін саюз: Прафесіянальны саюз сельскіх працаўнікоў. Яго значэнне расце асабліва ў ПГР-ах. Паўстаюць новыя пункты пад яго наглядам. Ён дае абсталяванне для святліц, чытальняў, навучае кадры.

— А дзе няма ПГР-аў?

— Там маладзежныя арганізацыі і клубы, гурткі вясковых гаспадынь, сельскагаспадарчыя гурткі. Тут вырастае роля грамадскіх клубных саветаў, выбраных з усіх успомненых арганізацый. Для культуры на вёсцы вялікае значэнне маюць пункты прыкладнай гаспадыні.

— Вашыя словы прымаю як сцвярджэнне, што справы жанчыны неадлучны ад культуры.

— Аб культуры на вёсцы можна гаварыць, калі вызвалім вясковую жанчыну ад цяжкай працы, калі будзе сціральная машына, іншыя хатнія прылады. Механізацыя для культуры на вёсцы мае першараднае значэнне, таму так каштоўная роля сельскагаспадарчых гурткоў.

— Прашу яшчэ пару слоў аб Беларускім таварыстве і нашым асяроддзі.

— Традыцыі і культурныя дасягненні гэтай групы вядомы ўжо не толькі ў ваяводстве, але і ў краіне. Так як Галоўнае Праўленне Беларускага таварыства ёсць у нас, трэба было б падумаць аб формах шырэйшай папулярызацыі і вынікаў працы і вашай культуры не толькі сярод самых беларусаў. Паказаць працу ў рэгіянальных аглядах калектываў, сягануць так, каб выйсці на краіну. Беларускі фальклор каштоўны, яго трэба распаўсюджваць. Дапамога тэрытарыяльных арганізацый для гэтага павінна быць.

— І на заканчэнне нашай прыемнай і напэўна карыснай размовы...

— На заканчэнне хачу падзякаваць рэдакцыі, што занялася гэтымі справамі. Сардэчна жадаю поспехаў у развіцці працы ў асяроддзі. Ініцыятарам і арганізатарам культурна - асветнай працы жадаю ўдач, каб наша супольная праграма на год 1965/66 была заменена ў чын.

— Дзякую сардэчна.

Размову вяла **ВЕРА ЛЕЎЧУК**
фота **З. Зарэмба**

Даты арганізавання некаторых гурткоў Грамады на Беласточчыне

4.VII 1926 г. Гарадок — Беластоцкі павет.

9.VII.1926 г. у в. Дзернякова, Гарадоцкая гміна, Беластоцкага пав.

12.VII.1926 г. у в. Застава, Белавежская гміна, Бельскага павета.

24.VII.1926 г. у в. Страшава, Ялоўская гміна, Ваўкавыскага павета.

25.VII.1926 г. у в. Вярхлессе, Шудзялаўская гміна, Сакольскага пав.

25.VII.1926 г. у в. Падаляны, Белавежская гміна, Бельскага пав.

28.VII.1926 г. у в. Стачок, Белавежская гміна, Бельскі пав.

30.VII.1926 г. у в. Альшанка, Заблудаўская гміна, Бельскага пав.

1.VIII.1926 г. у в. Вітава, Арлянская гміна, Бельскага пав.

1.VIII.1926 г. у в. Залукі, Гарадоцкая гміна, Беластоцкага пав.

8.VIII.1926 г. у в. Дубіны, Ласінская гміна, Бельскага пав.

8.VIII.1926 г. у кал. Белявічы, Гарадоцкая гміна, Беластоцкага павета.

8.VIII.1926 г. у в. Мастаўляны, Галынская гміна, Гародзенскага пав.

15.VIII.1926 г. у в. Меляшкі, Гарадоцкая гміна, Беластоцкага пав.

15.VIII.1926 г. в. Пагарэльцы, Белавежская гміна, Бельскага пав.

15.VIII.1926 г. у в. Грыбаўцы, Галынская гм. Гародзенскага пав.

22.VIII.1926 г. у в. Шымкі, Ялоўская гм., Ваўкавыскага пав.

23.VIII.1926 г. у в. Зубкі, Галынская гм., Гародзенскага пав.

24.VIII.1926 г. у в. Баброўнікі, Індурская гміна, Гародзенскага пав.

25.VIII.1926 г. у в. Пяшчанікі, Гарадоцкая гміна, Беластоцкага пав.

25.VIII.1926 г. у в. Навасёлкі.

28.VIII.1926 г. у в. Зарэчаны, Гарадоцкая гм., Беластоцкага пав.

28.VIII.1926 г. у в. Валілы.

28.VIII.1926 г. у в. Вейкі, Ялоўская гм., Ваўкавыскага пав.

29.VIII.1926 г. у в. Гайнаўка, Белавежская гм.

29.VIII.1926 г. у в. Орля, Бельскага пав.

4.IX.1926 г. у в. Тапілец, Харашчанская гміна.

11.IX. 1926 г. у в. Старое Беразова, Бельскага пав.

11.IX. 1926 г. у в. Сацы, Нараўская гм.

14.IX.1926 г. у в. Крывая, Бельскага павета.

РАДЫКАЛІЗМ БЕЛАРУСКАЙ ВЁСКІ

(Працяг са стар. 3)

сім не лепш чым праваслаўным, а беларусы-католікі, якія не адмаўляліся ад свае беларускасці, падвяргаліся такім жа рэпрэсіям, як і праваслаўныя.

Не прэтэндуючы да вырашчання складаных гістарычных праблем, хацеў бы звярнуць увагу на факт незаўважаны аўтарамі распрацовак аб беларускім рэвалюцыйным руху, факт высялення ў глыб Расіі аграмаднай колькасці беларускіх сялян у час І сусветнай вайны (т. зв. «бежанства»). Каб зразумець кансерватызм дарэвалюцыйнай вёскі, трэба ўсвядоміць сабе яе ізаляцыю слабасць або адсутнасць усялякіх кантактаў з людзьмі адменных светапоглядаў, адсутнасць кантактаў са знешнім светам праз кніжку, друк і г.д. І наадварот, каб зразумець пералом у грамадскай свядомасці беларускага сялянства, трэба ўявіць значэнне, якое для гэтай свядомасці мела сутыкненне з іншымі людзьмі, з іншымі сістэмамі грамадскіх вартасцей, а перад усім сутыкненне з рэвалюцыяй, у часе якой пацярпела крах уся даўнасць і старына, якая была для дарэвалюцыйнага селяніна найвышэйшай вартасцю, рэвалюцыяй, якая паказвала працоўным масам зусім новыя шляхі развіцця, несумяшчальныя са старым забабонным светапоглядам. І таму пасля павароту на родныя землі сяляне не маглі ўжо вярнуцца да старых форм сялянскага быту.

Як вядома беларусы каталіцкага веравызнання толькі ў мінімальнай ступені прынялі ўдзел у «бежанстве», калі ж разыходзіцца аб беларусаў — праваслаўных у многіх раёнах (між іншым на тэрыторыі сённяшняй Беласточчыны) выехала ў глыб Расіі аграмадная іх большасць. Можа гэта прынамсі ў пэўнай ступені тлумачыць розніцу ў суадносінах гэтых дзвюх груп беларускага сялянства да рэвалюцыйных ідэй.

Пацвярджаюць гэта ў пэўнай меры назіранні польскіх сацыёлагаў у міжваенны перыяд. Так, напрыклад, Юзэф Абрэмскі аўтар некалькіх сацыялагічных прац аб Палессі, гаворачы аб сімпатыях палешукоў да Савецкага Саюза, заявіў:

«Сімпатыі гэтыя, характэрныя перад усім для малодшага пакалення, а тэрытарыяльны іх аб'ём пакрываецца нзогул з тымі абшарамі Палесся, якія ахоплены былі масавай ваеннай эміграцыяй у Расіі і паваеннай масавай рэпатрыяцыяй».[6])

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

[1]) Józef Kowalski: Zarys historii polskiego ruchu robotniczego w latach 1918—1939. Str. 323.
[2]) Там жа. Стар. 311.
[3]) Urząd bialostocki wojewódzki wykaz organizacji komunistycznych na terenie województwa z grudnia 1932.
[4]) Там жа.
[5]) Materiały z sesji naukowej poświęconej działalności Komunistycznej Partii Polski na terenie Białostocczyzny. Str. 149.
[6]) I zjazd naukowy poświęcony Ziemiom Wschodnim. Warszawa 1938. Str. 58.

ШТО НОВАГА Ў ЛІТАРАТУРЫ?

НЕСПАКОЙНЫ ЧАЛАВЕК

«Niespokojny człowiek» Уладзіслава Махэйка — кніжка, якая з месца зрабіла кар'еру. У бібліятэках на яе чарга. Дастаць яе ў кнігарнях — безнадзейная справа. Чым жа яна падбіла чытачоў? Маем дачыненне з цікавай з'явай літаратурнага жыцця нашых часаў. Усё больш з'яўляецца твораў, якія здабываюць важныя літаратурныя пазіцыі не змасаванымі сродкамі літаратурнага майстэрства, але адным гаўбічным выстралам. Асабліва такія творы ў свой час характэрнымі былі савецкай літаратуры. Успомню, хоць бы салжаніцынаўскі «Адзін дзень Івана Дзянісавіча». Да такога тыпу літаратуры адносіцца і кніжка Махэйка. Прыцягвае яна нас, перш за ўсё (а можа выключна) тэмай. Новай. Смелай. Дыскусійнай.

Неспакойны чалавек Махэйка ўваходзіць на сцэну 4 сакавіка 1953 года і пакідае яе 9 сакавіка гэтага ж года (Дні смерці і пахавання Сталіна). З'яўляецца ён у сімвалічным горадзе Цэнтры. Ён на адказным партыйным становішчы і сутыкаецца з не менш адказнымі асобамі. Наколькі можна меркаваць па функцыях, якія займаюць героі аповесці, і ўстановах, якія яны прадстаўляюць, гэта ваяводскі цэнтр. Дарэчы, дагэтуль падобнага роду літаратурныя пошукі нашых пісьменнікаў не выходзілі за сцены паятовых гарадоў. Але не аб цэнтры гэта аповесць. Яна і не гісторыя шасці жалобных дзён. Ахоплівае яна куды шырэйшы абшар. З сакавіцкіх дзён 1953 года Махэек уводзіць нас у перадваенныя гады, іншым разам у акупацыю, то зноў у пасляваенны час. Гэта поўная канфліктаў гісторыя сумленнага і шчырага камуніста, якая ў гэтых шасці днях знаходзіць толькі свой кульмінацыйны пункт.

Неспакойны чалавек Махэйка, адданы партыі дзеяч не ў згодзе з партыйным апаратам і дзяржаўнай адміністрацыяй. Канфлікт нарастае на фоне фарсіраванай і грубай калектывізацыі вёскі. Герой аповесці з сімвалічным імем Віктар (пераможац) бунтуецца супраць нахабнасці, з якою ўлады Цэнтра, не ведаючыя цаны дабыванага хлеба, падыходзяць да сялянскіх пытанняў. Ён хоча быць справядлівым, бароніць сялян, уступае ў няроўную барацьбу з бюракратызмам і самаволяй, і прайграе. Прайграе сутычку за сутычкай. Урэшце, зацкаваны, абапляваны і знямажаны сыходзіць са сцэны. Але, як сцвярджае ў заканчэнні Махэек, «Аб Віктары яшчэ ў Цэнтры пачуюць. Віктар з'яўляецца часткай нашых бурлівых часоў».

Аповесць Махэйка зрабіла пралом у зону маўчання, якой дагэтуль у нашай літаратуры былі ўнутрыпартыйныя справы. Адкрыла складаны і неспакойны свет.

Г. ВАЛКАВЫЦКІ

ВЕРШЫ «ГРАМАДЫ»

ДА МОЛАДЗІ

Гэй вы, сілы маладыя,
Наша ўцеха, наша слава;
Гэй вы, сокалы ўдалыя, —
Распастрэце смела, жвава
Скрыдлы! Бедаў — крыўд знішчэння
Зык магутны пранясецца;
Затрашчаць дубоў карэнні,
Рэха ў небе адгукнецца.
Адгукнецца песняй волі
У родным лесе, у родным полі;
Адгукнецца грознай карай
Над тэй цёмнай шэрай хмарай;
Адгукнецца праўды сілай
Ў берагох старонкі мілай.
Віхрам буйным заскавыча,
Усіх да працы нас пакліча.
Знікнуць цемра, мары злыя —
Гэй, вы, брацця маладыя!
Ці ж не можам быць мы з вамі
Свайго шчасця кавалямі?
— Можам — будзем! Сонца ззянне
Наша першае пяянне —
Устрэне ярка на прадвесні.
І пальецца гук тэй песні
Роўнай хваляй ў даль прастора.
— Будзе кожны адчуваці,
Што няма ўжо нэндзы, гора;
Што жыве старонка маці.

МІХАСЬ ВАСІЛЁК

«Беларуская Справа» № 15. чэрвень, 1926 г.

«ПАПЁЛЫ»

У папярэднім нумары мы пісалі, што на экраны кіно Беласточчыны ўвайшоў польскі фільм «Папёлы». Сёння даем кадр з фільма, які здабыў прызнанне і папулярнасць публікі асабліва сярод моладзі.

На здымку: справа галоўны герой фільма Рафал Альбромскі, ролю якога іграе Данель Альбрыхскі.

(зл)

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК

ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

Прачынаюся першы. Пад вопраткай — нібы ў лазні. Пячэ і ў твар — мякка, ласкава. Расплюшчваю вочы. У твар свецяць вясёлыя і яскравыя промні. Ужо гадзіны тры дня, сонца хіліцца к захаду. Цела свежае, на душы бадзёрасць, хочацца пацягнуцца з асалодай і крэкнуць. Успамінаю, што абудзіўся ад нейкай інстынктоўнай трывогі, нібы ў той вечар, калі прачнуўся ў гумне баўэра ля Штутгофа. Насцярожана разглядаюся. Мы на касагоры. Чорт на яго, ноччу ядлавец здаваўся густым, а цяпер мы ляжым амаль на адкрытым месцы! Унізе гасцінец. На ім расцягнулася з пятнаццаць фурманак. З падвод злазяць... немцы і неяк вяла строяцца ў ланцуг фронтам да нас! Штурхаю сяброў.

— Боты не палазяць! — з жахам кажа Мішка.

— І ў мяне змакрэлі, не лезуць! — скардзіцца Віктар.

— Нацягвай на босую нагу! Шкарпэткі і анучы ў кішэні браць!

Паспешліва апранаем вопратку, хапаем свае рэчы, нават кошык з яйкамі, паўзем на гару. З рэдкіх кустоў чалавеку відаць усё, але самога яго не відаць, калі глядзець на кусты здалёк. Гэта нас ратуе.

На другім баку гары разглядаемся. Да вялікага лесу з кіламетр. Нідзе ні душы, адно сляпіць мільярдамі іскрынак снег. Немцы гэтак сама неахвотна строяцца, нас не бачаць. Яны ўнізе, таму здаюцца алавянымі салдацікамі.

116

— Ану, да лесу! — кідаю. — Толькі не збівацца ў кучу. Мішка крокаў пяцьдзесят улева, ты — управа!

Праз дзве-тры хвіліны падаем сярод першых сосен. Аддыхваемся, паварочваем галовы назад. Нікога не відаць. Сонца яшчэ больш наблізілася да гарызонта. Здаецца, ураваны. Напружанне спадае.

— То мо' ляжам тут і дабяром яшчэ мінутак пэсцьсот? — пытаецца Мішка.

Віктар ледзь не давіцца нервозным смехам ад жарту. Не магу сабе даравань, што так ганебна праспаў, крычу:

— Не брашы! Лепш нацягвай шкарпэткі і анучы, бо ногі парэжаш!

— А мне няма чаго нацягваць, пагубіў!

— Віншую. Цяпер ідзі басанож!

— Давядзецца. А дзе мае «кацюшы»? З гарачкі сюды кідаў... — Мішка дастае з кошыка гранаты, абцірае ад скарлупы і жаўтка. — От яешні нарабіў!

— Выкінь ты гэтыя жалязякі, яны ўсё роўна без запалаў! Такога дабра ў лагеры на кожным кроку!

Калісьці, рамантуючы прыёмнікі, Мішка адкусваў дроцікі, павышчарбляў зубы і цяпер шапялявіў:

— А ш чым я аштануша?

Абцірае іх аб нагавіцы, запіхае за пояс. Нічога не скажаш, пяць гранат за поясам — грозны малюнак.

З-за пагорка паказваецца радочак цёмных фігурак. Пачынаюць збягацца ў адно месца.

— От бы пальнуць па іх адсюль! — з сумам кажа Віктар.

Хочацца і мне. На жаль, маем толькі наган і адну вінтоўку без мушкі. Салдат, які ў 41 годзе гэтую вінтоўку кінуў у роў, замка пашкадаваў. І з замком цяпер карысці з яе ніякай! Успамінаю кулямёт Дзегцярова, які ў мяне астаўся ляжаць па страшаўскім паўстанку. Не ўзяў яго з сабой у Гута-Міхаліну, каб не адабралі там, як пісталет. Цяпер шкада.

— Натрапілі на сляды!

117

— І нешта знайшлі на снезе, разглядаюць!

— Мае анучы! — радуецца Мішка.

Да збітых у гурбу немцаў падлятае энергічная фігурка, тыкае рукой у наш бок. Даносіцца спознены чалавечы крык. Салдаты неахвотна зноў выцягваюцца ў ланцуг.

— А яны не надта спяшаюцца! — заўважае Віктар.

— Баячша!

— Мы іх, а яны нас, га!

— Зараз дойдуць сюды. Давайце глыбей у лес!

— Мішка, — жартуе Віктар, — пакінь ім тут на пні адрас, то мо' вышлюць анучы па пошце!

— Па авія!

— Заказным! — не стрымліваюся і я.

Трывожна і весела. Углыбляемся ў лес.

Рана радаваліся. Сосны і кусты канчаюцца, перад намі адкрываецца пустое балота з рэчкай, а там — поле, шаша, уздоўж яе — вёска. І толькі за будынкамі, далёка, віднеецца зноў грэбень лесу. Бегчы туды? А калі за насыпам кулямёты?

— Пакуль што кладзіцеся, не маячце, — загадваю. — Перакусім.

У нас прачынаюцца воўчыя апетыты. З'ядаем мо' па дзесятку сырых яек з хлебам. Пакуль ямо, ад сосен на вёску кладуцца ўсё новыя і растуць доўгія цені. Сонца вось-вось зойдзе, цемра нас ўратуе.

На краю лесу з'яўляюцца тры хлопцы ў падраных кажухах і ў лапцях. Не баімся вяскоўцаў, палпускаем. Чуваць ужо галасы. Адзін чамусьці трымае пад пахай камяк сена. Падабраў яго, мусіць, на дарозе і нясе дамоў. Хлопцы бачаць нас і раптоўна паварочваюцца. Што ж, цяпер такі час, калі ў лесе лепш не сустракайся з незнаёмымі...

— Што яны вытвараюць? — з жахам дзівіцца Мішка.

— Чорт іх ведае! — трывожуся і я.

118

ТРЫБУНА чытачоў

Канферэнцыя настаўнікаў у Мілейчыцах

(Працяг са стар. 2)

вучня гэтага класа, але нават і для самога настаўніка, які часта некаторыя вышуканыя словы мусіць тлумачыць пры дапамозе слоўніка. Гэтыя чытанкі задоўгія. Вучню III-га класа, каб навучыцца чытання яе, трэба некалькі гадзін страціць і, што горшае, не зразумець яе зместу. Гэтыя чытанкі не для III-га класа, а для VI-га. Пятро Зубрыцкі ў заканчэнні свайго выступлення падкрэсліў, што да гэтага часу настаўнікі не маюць апрацаваных і выданых такіх пазіцый, як этнаграфічнае і гістарычнае палажэнне беларускага народа, каб пры дапамозе гэтых матэрыялаў настаўнік мог развіваць пачуццё патрыятызму і не толькі сярод вучняў, але і сярод насельніцтва. Няма народных баек і казак для дзяцей.

Другая частка дыскусіі накіравана была на тэму супрацоўніцтва БГКТ са школамі. Шэраг дыскутантаў звяртала асаблівую ўвагу на развіццё нацыянальнай культуры сярод беларускага насельніцтва. Сябра Т. Вавжыняк, між іншым, сказаў, што настаўнік на вёсцы з'яўляецца галоўным арганізатарам і кіраўніком мастацкіх калектываў, у стварэнні якіх выдатную дапамогу дае пр. аддз. БГКТ. У гэтай галіне супрацоўніцтва БГКТ са школай добрае. Заўсёды там, дзе настаўнік з'яўляецца ініцыятарам аматарскага руху, пр. аддз. прыходзіць з выдатнай дапамогай, памагае не толькі ў падборы рэпертуару, выставак і г.д., але адначасова забяспечвае ў народныя ўборы, інструктараў да вядзення, напр., харавых, інструментальных калектываў. Далей сябра Т. Вавжыняк сказаў, што аматарскі мастацкі рух сярод беларускай меншасці развіваецца пры дапамозе настаўнікаў даволі актыўна. Аднак пажаданым было б, каб таварыства далей арганізавала курсы для кіраўнікоў мастацкіх калектываў і каб у будучыні не здараліся такія эпізоды, што на ваяводскія элімінацыі аматарскіх калектываў не дапускаць па два—тры калектывы з Бельскага павета, а адзін калектыў напр. з Сямяціцкага павета. Гэткая практыка не будуе калектываў, а іх дэзарганізуе, што вельмі дрэнна прыходзіць у арганізацыйнай працы кіраўнікам аматарскіх калектываў.

На здымку: прэзідыум канферэнцыі 3 дакладам выступае рэд. Ул. Паўлючук.

Настаўніцкая канферэнцыя, якую падсумаваў рэд. Ул. Паўлючук, асягнула пастаўленую перад ёю мэту. Думаю, што крытычныя заўвагі, аб якіх гаварылі настаўнікі, будуць садзейнічаць далейшаму развіццю беларускага насельніцтва і нацыянальнай культуры.

СЯРГЕЙ КРЭЙЗА
Сакратар пр. аддз. БГКТ
у Мілейчыцах

ПРЫКЛАДНЫ СЕЛЬГАСГУРТОК

Сельскагаспадарчы гурток у Тафілаўцах, што на гайнаўшчыне, існуе ўжо чацвёрты год. Пачаткова былі цяжкасці ў яго супольнай працы, не хапала грошай на пакупку сельгасмашын, а Павятовае праўленне сельгасгурткоў у Гайнаўцы не вельмі раскідалася фондамі, якія прызначаны для сельгасгурткоў. Аднак члены не ўпалі на калені. На чале са старшынёю Міхасём Корчам пачалі дабівацца свайго, і дабіліся. У хуткім часе былі закуплены самыя патрэбныя сельгасмашыны, як сеўнік, малацільны агрэгат і інш. У пакупцы гэтага вельмі дапамагалі актыўныя члены — Стэфан Жубар і Марыя Пень, таксама грамадскі аграном Толік Патэюк. У мінулым годзе быў куплены трактар, і зараз сельгасгурток мае ўсе неабходныя прылады. Належыць да яго больш палавіны жыхараў вёскі. І ўраджайнасць палёў і сенакосаў тут пачала ісці ўгору. У гэтым годзе было намалочана 8 тон жыта з палеткаў сельгасгуртка, а трэба адзначыць і тое, што лішняй зямлі Тафілаўцы не маюць.

М. Панфілюк

ГУРТОК ЗМВ У ДУБІЧАХ ЦАРКОЎНЫХ

Зараз у Гайнаўскім павеце, як і ва ўсёй краіне, у гуртках Саюза сялянскай моладзі праходзіць справаздачна - выбарчая кампанія, а таксама выбары дэлегатаў на павятовую канферэнцыю ЗМВ, якая адбудзецца ў лістападзе гэтага года і на якой будуць выбраны ўлады арганізацыі.

Апошнім часам адбыліся выбары ў гуртку ЗМВ у Дубічах Царкоўных. На сходзе прынялі ў рады арганізацыі 12 членаў. На старшыню гуртка паклікана Яўгенію Самасюк, якая працуе кіраўніком святліцы ў Дубічах Царкоўных. Сяброўку Я. Самасюк выбралі таксама дэлегатам на павятовую справаздачна - выбарчую канферэнцыю ЗМВ у Гайнаўцы. Яна вельмі энергічная і працавітая сяброўка. Апрача бягучай працы ў гуртку ЗМВ у Дубічах Царкоўных супольна з павятовым аддзелам ЗМВ і Павятовым Саюзам сельскагаспадарчых гурткоў рашылі сарганізаваць злёт моладзі з гурткоў ЗМВ і калектываў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі дня 24.10.65 г. у святліцы ў Дубічах Царкоўных.

Акрамя афіцыйнай часткі запланавалі арганізаваць «Згадуй-Згадулю». Пераможцы атрымаюць цэнныя рэчавыя ўзнагароды. Вечарам будзе арганізавана безалкагольная забава, спалучана са шматлікімі атракцыямі.

Для новавыбранага Праўлення гуртка ЗМВ у Дубічах Царкоўных жадаем добрых вынікаў у яго амбітных планах.

Віталі Назарук
Гайнаўка

Дарагое **Сэрцайка!**

Жыву я ў вёсцы на Сакольшчыне. Маю 17 год. У нашай вёсцы нямала моладзі, але яна нічога асаблівага не робіць. У нядзелю проста збіраецца і часамі робіць забавы ў святліцы. Пакахала я хлопца з нашай вёскі. Ён таксама на адной з забаў прызнаўся мне ў каханні. Яму 19 год. Да апошняй нядзелі верасня я сапраўды лічылася шчаслівай. Але вось што здарылася ў тую ж нядзелю. Прыехаў да нас самадзейны калектыў з суседняй вёскі. Пасля канцэрта была агульная забава. На гэтай забаве мой хлопец спадабаў сабе адну «артыстку» з гэтага калектыву. Гуляў цэлы вечар то з ёю, то са мною. Я, праўда, дрэнна чулася ў такой сітуацыі і таму, каб мой хлопец не ўбачыў, пайшла дамоў. На другі вечар мы сустрэліся з ім, і я выгарнула яму ўсё, што думала. То ён мне адказаў, што я не маю рацыі. Што ён гуляў з ёю не таму, што пакахаў яе, але таму, што яна так прыгожа вяла сябе на сцэне, так добра іграла, што іменна танцам хацеў ёй выказаць удзячнасць. Ці верыць яму? Ці прабачыць яму? Што зрабіць, каб утрымаць яго пры сабе, бо вельмі яго пакахала.

Ліля
з Сакольшчыны

Дарагая **Ліля!**

Не трэба ўжо так пераймацца. І як я думаю, ты павінна яму прабачыць, бо ж нічога такога дрэннага ён не зрабіў. Мо' яна яму трохі і спадабалася, але напэўна не так ужо моцна, каб пакінуць цябе. Ён жа ж гуляў і з ёю і з табою. Відаць твой хлопец любіць актыўных дзяўчат, якія патрапяць развесяліць на сцэне публіку, штосьці цікавага расказаць, заспяваць. І таму ты павінна таксама яго разумець. А мне здаецца, каб усё між вамі ўкладалася добра, дык пагавары са сваім хлопцам, а таксама з сяброўкамі і сябрамі і самі стварыце свой калектыў. Нічога ж вам не стаіць на перашкодзе. Нават маеце, як пішаш, святліцу. Тады напэўна, Ліля, твой хлопец не будзе ўглядацца за чужымі «артысткамі», калі пры боку будзе мець сваю.

Жадаю поспехаў
Сэрцайка.

А хлопцы на полі спыняюцца. Адзін паднімае сена над галавой, другі падпальвае. Слуп шэрага і густога дыму ўзнімаецца ледзь не на ўзровень сосен. Ад рэчкі і балота, якое здавалася такім мірным і пустым, даносіцца ўжо гергатанне немцаў, там варушацца чалавечыя постаці ў зялёных уніформах. Кідаемся назад у гушчар.

— Ну і хло-опцы! — дзівіцца Мішка.

І я не магу апамятацца ад такой подласці. Тых трынаццаць партызан выдалі таксама вось такія мярзотнікі. А сёння хто навёў на нас немцаў?! Дзесьці недалёка адсюль, у Альбертыне, існуе цэлая школа для прадажнікаў з нашых, мясцовых людзей! Ух, як іх ненавіджу — больш за фашыстаў! Хочацца стрэліць па гэтых, з сенам, шкада — няма чым!

У гушчары пануе змрок. Праз некалькі хвілін настае і ноч — зорная, без месяца. Дарэмна яе чакалі. Узяўся марозік, снег скрыпіць, быццам лазім па горах бітага шкла: чуваць за паўкіламетра! Прытойваемся, слухаем. Вакол лесу вішчаць нямецкія боты.

— Блакіравалі! — устрывожана кажа Віктар. — Каюк цяпер!

— А ты паплач! — нападаю я.

Але і ў мяне на душы трывожна. Пакуль цёмна, немцы сюды не палезуць, а днём?

— Паспрабуем на пальчыках! — прапаную.

Скрыпіць менш. Падкрадваемся да краю, заміраем. Адсюль наперарэз нам прушца немцы! Тыкаемся ў супрацьлеглы бок — тое самае! Азартная гульня, хто каго! Трэ на гвалт штосьці прыдумаць. Заўважаю, што пад елкамі снегу амаль няма. На бяду, елкі не растуць радком, трэба пятляць.

119

Нарэшце выбіраемся па край. Там ціха. Ад лесу ў поле цягнуцца чорныя пункцірчыкі, дзе плуг вывернуў скібы, а вецер здзьмуў снег. Паўзем па храпе, бяжым. Пачынае днець, падаем у хвойнічак, прытойваемся. Спаць не хочацца, нават не адчуваем стомы. Сядзім усхваляваныя і баімся кожнага шолаху. Вакол пяюць пеўні, гарланяць немцы, скрыпяць журавы, брэшуць сабакі, стукаюць дзверцы ў машынах, гудуць маторы; фашысты недзе побач, ходзяць па хатах, мо' вядуць допыт, шукаюць слядоў, толькі высунь галаву.

Нам горача.

Я ўжо гадоў дзесяць не адчуваю пахаў. Калі хадзіў у школу, часта прастуджваўся, мае органы абаняння атрафіраваліся, і цяпер пахла што ці смярдзела, а для мяне ўсё роўна. Але ў гэты момант напружанне даходзіць да такой стадыі і так узбуджае эмоцыі, што на хвіліну да мяне нават вяртаецца здольнасць адчуваць пахі.

Нешта ў кустах залапатала. Здаецца — прэ на нас слон! Мы згатовілі зброю і ціснемся да акасцянелай зямлі. Не мае сябры з чулымі насамі, а я першы чую емурод дзічыны: заяц! Яшчэ касога не бачу, а напружанне спадае. Калі заяц выскаквае з-за куста, я нават палохаю яго. Бедны звярок выдае чалавечы стогн, нырае ўбок.

— Во, нават ёсць такія, што нас яшчэ баяцца! Годзе дрыжаць, адкрывайце торбы! — загадваю. — Немцы, нябось, паснедалі ўжо!..

— Шкада, кошык кінулі ў лесе! — уздыхае Мішка.

— А мо' немцы на нас гэтак уз'еліся, што мы іхнія яйкі ўчора пажэрлі? — пытаецца Віктар.

Яго худзенькі тварык сіліцца на ўсмешку, а выходзіць жаласлівая грымаса. Затое шэрыя вочкі блішчаць.

(Працяг будзе)

120

КІНО

Праграма
на 26—31.X.1965 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Znowu Max Linder" (franc.), 26—27.X. „Czapajew" (radz.), 28—29.X. „Człowiek, który wątpi" (radz.), 30—31.X.

Кляшчэлі

„Ewa A-5116" (węgierski), 26—27. „Droga przez cmentarz" (radz.), 28—29. „Zwykła historia" (radz.), 30—31.

Дубіны

„Strzał we mgle" (radz.), 30—31.

Нарва

„Artysta do wszystkiego" (radziecki), 27—31.

Параўка

„Dwaj w stepie" (radziecki), 27—31.

Чыжы

„Ach te dzieci" (radz.), 27—31.

Дубічы Царкоўныя

„Czterdzieści minut przed świtem" (radz.), 27—31.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Podróż w kwiecień" (radz.), 27—31.

Орля

„Babcia, dziadkowie i ja" (radziecki), 27—31.

Райск

„Ach te dzieci" (radz.), 27—31.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Romans z nieznajomym" (USA), 26—27. „Zmartwychwstanie" I s. (radz.), 28—29. „Zmartwychwstanie" II s. (radzieck.), 30—31.

Міхалова

„Judex albo zbrodnia ukarana" (franc.), 26—27. „Obca krew" (radz.), 28—29. „Sprawa trzynastu" (radz.), 30—31.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Topór z Wandsbeck" (NRD), 26—27. „Martwe dusze" (radz.), 28—29. „Przygody Tolka Borówki" (radz.), 30—31.

Мілейчыцы

„Przeżyjmy to jeszcze raz" (polski), 26—28. „Życie przeszło obok" (radz.), 29—31.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі

„Holenderska przygoda" (angielski), 26—27. „Biała karawana" (radz.), 28—29. „Spotkali się w pociągu" (radz.), 30—31.

Шудзялава

„Porucznik Marynin" (radz.), 27—31.

Сідра

„Kapitan" (bułgarski), 26—27. „Miasto bez wody" (radz.), 28—29. „Aktorka księcia pana" (radziecki), 30—31.

Сухаволя

„Za białym murem" (czeski), 26—27. „Kronika jednego dnia" (radz.), 28—29. „Bajka o zmarnowanym czasie" (radz.), 30—31.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор

„Czekajcie na listy" (radz.), 30—31.

Лінск

„Porucznik Marynin" (radz.), 30—31.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie —14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wronia 23, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458 Bltk C-3.

НОВАЯ МАЛАНКА

аднаднёўка гумару і сатыры

ДА ЎСІХ ЧЫТАЧОЎ НОВАЙ МАЛАНКІ

Грамадзяне! Рэдакцыя звяртаецца да Вас з благальнай просьбай: не дашуквайцеся ў НМ скрытых думак, не падстаўляйце пад ананімныя асобы канкрэтных людзей. Матэрыял (апрача «свежых навін») амаль жыўцом чэрпалі мы са старой «Маланкі» (той, што выходзіла 40 год таму). А што ён і цяпер актуальны, гэта ўжо іншая справа.

Кажуць, што ў Белавежы, дзе 40 год таму актыўна дзейнічала 3 гурткі Грамады, неўзабаве арганізуецца першы гурток БГКТ.

Кажуць, што эстрада «Лявоніха» рыхтуе беластоцкую праграму.

Кажуць, што магістры беларускай філалогіі будуць вяртацца на Беласточчыну.

Кажуць, што ў Храбалах мясцовая ГРН замест пабудовы святліцы, якую рэгулярна, штогод абяцае зафундаваць вёсцы, вырашыла пабудаваць палац культуры.

Кажуць, што светліцовы ў Сукавічах вынайшаў геніяльны спосаб на захаванне ў новай святліцы ідэальнага парадку. Як усё геніяльнае, спосаб вельмі просты: круглыя суткі святліцу трымае на замку.

Кажуць, што пянькоўскі трактарыст, калі арэ, дык заўсёды хістаецца. Таму крыва арэ. Чаму хістаецца — ніхто толкам расказаць не можа.

Кажуць, што восьмага кастрычніка г.г. Міхалоўскі гандлёвы дом быў адкрыты толькі таму, каб людзі маглі пераканацца, што ў секцыі тэхнічных тавараў праводзіцца рэманент, у секцыі прадуктаў майстры майструюць сапсаваны касавы аўтамат і запрудзілі ўсялякую продаж, у секцыі тканін выехалі (ўсе!) па тканіны, а ў секцыі гатовага адзення — праўдападобна — на хрэсьбіны.

КРАПІВА

ЦІ ТО – ЗДОЛЬНЫ ПЯСНЯР, ЦІ ТО – МОДНЫ ПЛЯТКАР?

(Каму прысвячаецца, дык той дагадаецца).

Ад зары да зары
Усё сядзяць песняры —
Пішуць песні свае (sic!) сялянскія.
Каб жа іх зразумець,
Тлумача трэба мець —
Без яго яны нам марсіянскія
Не мажэ ні адзін
Зразумець селянін
Гэты іхнія песні «прарочыя» —
Ці то — здольны пясняр?
Ці то модны пляткар?
Зразумець не магу, кажу ў вочы я.
Песні ўсё ж не для мас, —
Іх чытаць — трэба час,
І чытаюць іх толькі аматары.
Яны скажуць падчас:
«Вось дык сплёў выкрутас!
Ну і хлопец пляце, ліха матары»...
Згвалчан вобразам змест
Заяўляе пратэст
І ў людзей - чытачоў просіць помачы,
А як возьме чытач,
Дык тут зноў хоць ты плач —
Абалдзее зусім, галаў ломячы.

НАША ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ

— Даражэнькі, пойдзем у клуб БГКТ на вечарыну?

— Э... што там беларуская вечарына! Лепш правядзем вечар у рэстаране «Люкс».

МАЛЕНЬКІ ФЕЛЬЕТОН

СУСВЕТНЫЯ РЭКОРДЫ

Завідна робіцца чытаючы, што ў Амерыцы, Англіі, Францыі, Савецкім Саюзе і іншых краінах людзі здабываюць сусветныя рэкорды на матагонках, скачках з трампліна, на лыжах, плаваннем па космасу і гэт. далей.

Адзін амерыканскі баксёр за тое, што ўмеў добра валодаць кулаком, дастаў вялікую прэмію — 100 тысяч долараў.

Жартачкі 100 тысяч! Гэта ж, каля 2 з паловай мільёнаў польскіх злотых, або каля 50 тысяч пудоў жыта аднаму чалавеку за некалькі ўдараў кулаком!

Вось добра было б і нам выступіць на міжнародных конкурсах — праславіць сваё імя на ўвесь свет, а галоўнае — атрымаць вялікую узнагароду.

Але, дзе і як?

Хто з нас асмеліцца выступіць на міжнародных спартыўных конкурсах?

— Ну, хто?..

Вось, каб былі конкурсы на найбольшы лік пасяджэнняў, на працяглацсь іх, або на найбольшую непунктуальнасць, дык мне здаецца, мы здабылі б сусветны рэкорд.

Вам смешна!..

Едзьце ў Беласток — пераканаецеся. Тут, браткі, на кожным кроку, штодня, штомінуты пасяджэнні... пасяджэнні і... пасяджэнні.

Сёння пасяджэнне камісіі, заўтра — аб'яднання, паслязаўтра — прэзідыума, а далей — камітэта, рэвізійнай камісіі, калегіі, рады, гуртка, праўлення і гэтак без ліку...

Вось мы кемлівы народ! Чаго толькі мы не натварылі. А ўсё дзеля таго, каб усё ў пасяджэнні гуляць.

Гэтак, я: пачнеш хадзіць па пасяджэннях ад панядзелку, дык аж ледзь у суботу скончыш. А часам, калі мала бывае дня, дык і ноччу намагаеш.

Нашто мая жонка лагодная, як анёл, а яна на мяне ўсё за пасяджэнні крычыць:

— Ды я табе, — кажа, — ніяк тваіх штаноў не налатаюся; на тых тваіх пасяджэннях чыста прашараваў!

І праўда — паглядзеў я: свеціцца на сонцы, як сіта якое.

Дык вось, хто дасужы, хай з алавіком у руках падлічыць, колькі пасяджэнняў у год прыпадае на аднаго нашага дзеяча, і атрыманыя лічбы параўнае з лічбамі іншых. Тады пераканаецца, што мы лікам і працяглацсю сваіх пасяджэнняў здабылі сусветныя рэкорды, аб якіх, ані дзяды, ані прадзеды нашы не снілі.

Дык вось пара і нам выступаць на міжнароднай арэне і імя сваё пакрыць сусветнай славай.

Хай лікам і працяглацсю пасяджэнняў дараўняюцца да нас іншыя! А хто гэтаму не верыць — хай мае пацыраваныя штаны паслужаць як доказ рэчавы.

Янка Маланка

АБОЕ РАБОЕ

На лекцыі беларускай мовы настаўнік пытае вучняў:

— Скажыце, хто напісаў паэму «Сымон Музыка»?

Усе маўчаць.

— Мацейчык! Ты скажы.

— Дальбо — гэта не я!

Настаўнік пасля скардзіцца бацьку:

— Ваш сын вельмі тупы: напрыклад, на маё пытанне, хто напісаў «Сымона Музыку», ён адказвае, што гэта не ён...

— Але ж, пане настаўнік, не вядома, ці ён вінен. Можа і сапраўды гэта не ён напісаў.

МОЖА АБАРОНЯЦЬ

У аддзел аховы гістарычных забыткаў прыходзіць старая бабулька:

— Паночку, сыны мяне крыўдзяць, карміць не хочуць, з хаты выганяюць...

— Гэта не мая справа, мы толькі старымі гістарычнымі рэчамі займаемся.

— Брыдка вам з мяне смяяцца... і я ж старая: паўтары капы гадкоў стукнула.

ЗДОЛЬНЫ ХЛОПЧЫК

— Татачка, колькі ты заплаціў за гэтыя кніжкі, што мне купіў?

— Дваццаць злотых, сынок.

— Хочаш, я іх табе за пяць злотых прадам.

ВЕРЫЦЬ У ВАРАЖБУ

— Чаму гэта ты жэнішся з Ганулай? Гэта ж, як кажуць, не ў поўным розуме, а да таго старая, калека і брыдкая?

— Але затое з пасагам. Ды й калі памрэ, дык шкада не будзе.

— А калі ты першы памрэш?

— Не! Варожка мне казала, што яна перш памрэ.

І БАЦЬКА ПА-НЯМЕЦКУ ВЕДАЕ

Збіраюцца два хлопцы ісці на вечарыну. Каб бацька не перашкодзіў, змовіліся гаварыць «па-нямецку».

— Паўлюк!

— Што?

— А гэр... пойдзем?

— А гэр... куды?

— А гэр... гэр... на вечарыну...

— А гэр на печ, с... дзеці! — крыкнуў, пачуўшы, бацька.

— Бач! — здзівіліся хлопцы, — і бацька па-нямецку ведае!

ПРАКТЫЧНАЯ

Кавалер (стыдаючыся): — Ах, дазвольце мне з'явіцца вам у сне...

— Калі ласка, вось вам мой адрас.

Ш. В.: Вы пішаце нам: «...калі не замесціце маёй «Падслуханай гутаркі», дык бывайце тады назаўсёды! Займуся тады музыкай, танцамі, чым хочаце, толькі не творчасцю». А ведаеце што? Вы маеце зусім слушную рацыю!

✲

К. З.: У вершах Вашых думка добрая, але тэхнічнае апрацаванне настолькі слабое, што трох сяброў нашай рэдакцыі ламалі сабе галовы над шліфаваннем іх дый рашылі: «У кошык!»

✲

Сусед: З Вашых «жартаў» нават і... конь смяяцца не будзе. А што Вы шчыры наш прыяцель, гэта нам вельмі падабаецца. Працуйце для роднай культуры, будзіце з цяжкага сну сваіх суседзяў.

✲

Стары Чмель: Хоць Вы і «Стары Чмель», але ў вершы сваім пішаце:

«Прытуліўшыся ў
куточку,
«Стаў яе (дзяўчыну)
прыціскаць»...

Раім Вам і далей гэтым займацца, бо вершы ў Вас слаба выходзяць і нічога цікавага не прадстаўляюць.

✲

А. К.: Не верым у тое, што п'яных чэрці водзяць, бо цяпер гэтым займаецца міліцыя. Верш слабы.

✲

Вясёлы: Хоць Вы і вясёлы, а напісалі такі нудны жарт. Між іншым, пішаце: «Прашу змясціць гэты артыкул, а то нашы дзяўчаты вельмі ўжо насы задзіраюць...»

Ну і хай сабе задзіраюць, а Вы на іх не глядзіце! Хіба ў вашай аколіцы няма іншых дзяўчат?

Рэдактар і выдавец Янка Доўгія Ногі.